

განათლება

სოციალისტური პოლიტიკური, მონოპოლიური და ლიბერალური შურონი.

კვირა, 25 სექტემბერი 1927 წ.

რედაქცია და კანტორა
რუსთაველის პროსპექტი, № 22, ოთახი 20. ტელ. № 23-87
ლია ყოველ დღე, გარდა კვირა-უქმისა, დღის 9-1 საათამდე.

№ 36

შურნალის უნიტარსი

კიდევ პროვოკაცია, კიდევ გამცემლობა—ყარბი; ენის ტრადიცია და გზა, ბოლოვს რეკტებტი—ად. ხელაძე; ეს უყარბანა ქართველი ემიგრაცი—გიორგი სულაველიძე; პასუხი „ბოლოვს“ კალმონებს—კ. სულა ქველიძე; პარლამენტარისმის შორივი მარცხს—ე. ლიაძე; ბოლტეკური მიმოხილვა—კ. ჭეიშვილი; სანათო ომა—

ი. ნარსია; ადგილობრივი ენებზე თარგმნისა და საქმის წარმოების მდომარეობა ამ-კ. რ. გუნებზე—მეთაველიძე; დემოკრატია ვარგებს—პ. მონაძე; მენშევიკების ბრძოლის ახალი მეთოდი—სერაფიმონ სისარაძე; ქართული თეატრი და მ.ს.ი დღევანდელი—ვახტანგ გარბაჯი.

კიდევ პროვოკაცია კიდევ გამცემლობა

დიდი გონებრივი გამკაცობა არ არის საქარო იმის დასახსნად, რომ საქართველოში, განსაკუთრების შემდეგ, უდიდესი და უმჯავროთა რამ მოხდა. ძველი და ძლიერი ს.-დ. პარტია ერთის ხელის მოსმით დანერგა და განადგურდა და მისი წევრები—დადასტურების შეიძლება ითქვას: მათი 99 პროც.—შეურდგენდნ თავის ყოფილ მოწინააღმდეგე პარტიას, დატვი მის პოლიტორმანს, შევიდნ ან პარტიაში და დღეს მისი დროშის ქვეშ აწარმოებენ ბრძოლას ქვეყნის დასაცავად, რევოლუციის მანაპოეირთ უმსანარუნებლად, ქვეყნად სოციალიზმის დასამყარებლად.

ნოე ყორდანიამ სულაც ვერ აულო ალოლა ამ გარემოებას. მან უარყო ამ გრანდიოზული მოვლენის მარქსისტულად ახსნა-განმარტების გზა, უარყო არსებული ფაქტის მეტნეირული ანალიზი და წმინდა პოლიციურ გზას დაადგა: თავისი ყოფილი ამხანაგების პიროვნების ლაძევა-გინების შიშითა, მათ პოლიტიკური პარტისნების აწონ-დაწონავს შეუდგა. ნ. ყორდანიამ შეუვინა თავის ყოფილ ამხანაგებსა და თანამებრძოლებს თვით წარსული მოვლევობა, ის მოვლევობა, რომელსაც საქვეყნოდ საჯაროდვეყლის დასახსნად ჰქონდა ადგილი. ასე მოექცა ნ. ყორდანი არა თუ ისეთ ყოფილ ამხანაგებს, რომლებმაც პოლიტიკური წარსული საშუალო „ბაღს“ არ აცლიდებოდა, ის ასე მოეპყრო ისეთ ყოფილ ამხანაგებსაც, რომელთა მოქმედების შესახებ დღეს თუ ქვეთი არ ლოლდებენ, არქივები, ყურნალ-გაზეთები, დაწერილი და დაბეჭდილი წიგნები მაინც ხმა-მალა მოწიუნენ.

ყველა ის, ვინც საბჭოთა ხელისუფლებისა და კომუნისტური პარტიის შესახებ თორდნიას აზრები და შეხედულებები არ გაიზიარა, ყორდნიას პრეტენსიები მიერ დამკრებულ და დამდაბლებულია. ყველა ასეთები ან ლარბებით და ჩეკის მიერ დამინებულად არიან გამოცხადებულნი, ან პირდაპირ გამეფებულნი. ნ. ყ. შოლოვი იმის ცდაშია, რომ თავის ყოფილი ამხანაგებს და დღეს მიაღიერი მოწინააღმდეგეებს მოწუშობის წარსული, შეუვინის აწყუო, მოწუშობის მოხაჯილი.

ის ასე უსწორდება ყველას, ვინც მის აზრებს არ იზიარებს. ის არ ზოგავს ისეთ ყოფილ ამხანაგებსაც კი, რომ-

ლებს შესახებაც რამდენიმე წლის წინად, მაშინ, როცა ის აქ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარეობა ბრძანდებოდა და წარსული მოწუშევების შეჯავბების ცდილობდა, მავით თვითრზე სწერდა: „ესენი ჩემთან ერთად მუშაობდნ და მოძრაობას ხალხმდევნებლობდნ“—ა. ასეთ ამხანაგებს დღეს ყორდანი ქვეყნის გამყიდველებთან და ჯამუშაობა აცხადებს...

ის ნოე ყორდანი, რომელსაც 1910 წელში სამარიათლიანად მოსწონდა თავი იპოვი, რომ „მოწინააღმდეგეებთან ბრძოლის დროს მას მხოლოდ და მხოლოდ საქმის პრინციპალური მხარე აინტერესებდა და არა მორწიააღმდეგის პირადობა“, დღეს სრულიად უარყოფის პოლიტიკური ბრძოლაში ყოველგვარ პრინციპალიზმს და მხოლოდ მოწინააღმდეგეების ლანძღვა-გინება გაუხდია პოლიტიკის საკვანთ.

ის ნოე ყორდანი, რომელიც გუშინ თავის დევიზად აცხადებდა პუშკინის ლაშავ სიტყვებს: „იდეური მოწინააღმდეგეები მულამ პარტიოსნად მძულა, გულმარტულად მიყვარდა“,—დღეს სრულიად პირად გიზომებზე, შეუარაცოვლო თავმჯავბებობაზე, პირად სიმპარტია-ანტარტიაზე და პიროვნების თრევაზე აყარებს პოლიტიკურ ბრძოლას, მხოლოდ მოწინააღმდეგეთა პირადობის მოწმობის ქვეყნად ცილებლის ცოტაოდენ ნივთბრივი კაპიტალის შექმნას.

დღეს „მველი ალოტმა ქებული აქვს მას დაეწყუეული“ და სულაც არ დევიზის იმან, რომ მოპირდაპირეთან ბრძოლის დროს პოლიციური თანდენი დაეწყუეულია. იმას, ეტყობა, არა სჯერა, რომ იდეური ბრძოლის ძველი ტრადიციები რევოლუციის სულაც არ წულშია, რომ ის დღესაც საავადლებულია იდეური მებრძოლისთვის.

ნ. ყორდნიას, ეტყობა, ეს არა სჯერა, ის დღეს არ ინდობს თავის ყოფილ ლევილ ამხანაგებს, ისეთებსაც კი, რომლებსაც მისვე სიტყვებით, თურმე მთელი ოცდაათი წლის განმავლობაში მასთან „ერთად იბრძოდნ და მოძრაობას ხელმძღვანელობდნ“; ის არ ინდობს ს.-დ. პარტიის თვით მასებსაც. იმ მასებსაც, რომლებიც მას და მის პარტიას ჩამოშორდნ და კომუნისტების მხა-

რეზე გადავიდნენ. ჟორდანიას და მისი პრესა იმითაც პროვოკაციას უწყობენ, პროვოკაციის ქსელში ჩვენც.

ამის შესახებ ჩვენ არა ერთხელ და ორხელ მივეციითებათა ჟორდანიასა და მისი კაბონისისტებისათვის. არა ერთხელ ვგმინებოდა მათი ასეთი „მოღვაწეობა“ საშინაოდ. მაგრამ ისინი ისევე ძველებურად, მათებურად განაგრძობენ ამ არა სასახლო საქმეს და ჩვენც იძულებული ვართ კიდევ დავეუბრუნოთ ამ საკითხს.

ამას წინადა ნ. ჟორდანიას ითვისი საქუთარის ხელით სწერდა:

„საქართველოს განსათავისუფლებლად საქიროა ორი მომენტე: ერის ბრძოლა და ვაგრემე ძალის დახმარება. აქედან ქართველობის შერიგება ანტიკომუნისტურ პოზიციანზე და მუშაობის ვაგრემელევა ვერაშაო მთავრებს იმას, რას მიიღებენ კი შეიძლება დღევანდელი სტრატეული პირობებში“ (იხ. ნ. ჟორდანიას ბროშურა: „რა მოხდა“, გვ. 23. 1925 წ.).

ასე ფიქრობს ნ. ჟორდანიას და მისი ამხანაგები. ასეთი მათი რწმენა და ჩვენ ამის წინააღმდეგ არ გვეთქმის? მაგრამ, თუ ჟორდანიას დავეუბრებთ, ასე მართკ ის და მისი ამხანაგები კი არ ფიქრობენ, ასე ფიქრობენ და მსჯელებენ თურმე ყველა ისინი, ვინც კომუნისტური პარტიის პლატფორმაზე დადგა. ისინიც კომუნისტურ პარტიის მიხედვით და ჯობებში ამ პარტიის ბილეთი უდევს.

ჩვენ არ ვიცით: სჯერა თუ არა ეს თვითონ ნ. ჟორდანიას. მაგრამ ის ამაზე ლაპარაკობს, ამაზე შვით თეთრზე სწერს. ის წარმუხურებლად ამბობს, რომ მის ზემოთ მოყვანილ აზრს საქართველოს განთავისუფლებას შესახებ ისინიარებენ თვითონ „ახალგაზრდობეც“, მაგრამ მათ მხოლოდ ცოტათოდენი კორექტური შეეჭემი შიგო. ახლა მოვესმინოთ თვითი ჟორდანიას:

„ახალი გზის“ მამოებელი განაგრძობენ: ეს პარსიპეტრეა (კომუნისტების წინააღმდეგ ქართველი ერის ბრძოლა და ვაგრემე ძალის დახმარება) ჩვენც მოგვწონს მარა, სანამ ის განთავისუფლებდა, საქიროა თავი შევადაროთ, ბოლშევიკებს შეფერიდეთ და მათი რისხვა ლომობიერებაზე გადაცვალებას“ (იხ. იქვე).

ამას სწერს ნ. ჟორდანიას ახალი გზის“ მამოებლებმა შესახებ. ის პირდაპირ ეუბნება საბჭოთა ხელისუფლებას: ახალი გზის მამოებელი იმითრე არ ვარ დავესოვლან შენს მზარეულს, რომ მით ვიშინ შენი რამე წამდენ: პირიქით, ყველა ისინი ჩვენ თანავგიომბონენ, ყველა იმით ვამბობ, რომ სა ქართველი შენი ბატონობისაგან უნდა განთავისუფლდეს. ყველა ისინი თანამხა არიან, რომ ამ მიზნის განახორციელებლად საქიროა ქართველი „ერის ბრძოლა და ვაგრემე ძალის დახმარება“, მაგრამ სანამ ეს შესაძლებელი იქნება, ისინი ცდილობენ „თავი შევადარონ“, შენ შემოვიერთდენ და შენი „რისხვა ლომობიერებაზე შესცვლილონ“... შერე ეს უღიღინე პროვოკაცია, დაბეზრება და გამცემლობა არ არის?

რა თქმა უნდა არის, მაგრამ ნ. ჟორდანიას ამის არც რცხვება და არც ეწინააღმდეგობა არის, რომ იგი დღეი ხანია დალდავა ჩვენ წინააღმდეგ ასეთი სახეობითა და თანაც ყოველდა სხვისზარა გზას. ის დღეი ხანია არ იწიბოს თავის ყოველი ამხანაგებს. პირიქით, როცა მუშებმა ზურბენ ზურგი ძეღლ გზას და ახალ გზას დაადგენ, ჟორდანიამ ეს მოკლენა მხოლოდ და მხოლოდ „ჩვენს“ მიზნით გამოწვეულ აქტად გამოაცხადა. ამიტომ ის შეუდგა ამ პარტიიდან „დაპირულ“ ხალხისათვის ახალი ლოზუნგის გამოანხვას. ეს ლოზუნგი ასეთი იყო: ნუ მსცოდნენ ბრძოლას კომუნისტებს ლეგალიზმის ნიადაგზე, შევით მათ პარტიას, ეცდით მისი შენდინად დფუტება. ნუ გეშინიათ, როცა „საქართველო განთავისუფლებდნ“ და ჩვენ დაბერუნდებით, თქვენს ასეთ მოქმედებას ცდილათ არ ჩავითვლით და თქვენც ჩვენთან იქნებთ ს.დ. პარტიასში.

ჩვენთვის სრულიად დაუეკრებელია, რომ ნ. ჟორდანიას ასეთი, მტკი რომ არ ვთქვათ, გულახდილი რჩევით ს.დ. პარტიის რომმდელი ყოფილი წევრს ესაუბროს. მაგრამ დღესტურებთი შეიძლება ითქვას, რომ ჟორდანიას

ასეთმა ლოზუნგმა თავისი შეეზნელო, პროვოკაციისა და გამცემლობის საქმე მინც გადაეცა.

საქმე მართკ იმასი როლი: დაიფერეს თუ არა ნ. ჟორდანიას ასეთი რჩევა იმ ყოველი მისმა ამხანაგებმა, რომლებმაც პირი კომუნისტებისაკენ იბრუნეს, საქმე იმასი შიდა თუ როგორ შეეგდა ჟორდანიას ასეთ ლოზუნგს თვითონ კომუნისტური პარტია და მისი ხელისუფლება. ეს უნდა ანელთ, რა თქმა უნდა. გულგრილოდ ვერ მოეკილეოდა ჟორდანიას ასეთ განცხადებას. მას ყოველა ყოველი სოციალ-დემოკრატული ძალაუნებურად უნდა დაენახა ჟორდანიას-რაიშიშეღის აგენტო, რომელიც შედის კომუნისტური პარტიის შროლოდ იმითრე, რომ თავი გადიან რჩინოს და პარტიაც შევიდინან დაფეთქოს.

ეს რომ ვინმე უბრალო კაცს ეთქვა ხელისუფლებასათვის, დაწმუნებული ვართ, იგი ამას არ დაეცემებოდა, რადგანაც ნ. ჟორდანიას ასეთი რეკუკების ცხოველებმა გატარება კომუნისტური ხელისუფლების დროს არც ასე ადვილი საქმეა. მაგრამ ხელისუფლებას ამას ეუბნება ნ. ჟორდანიას, ის უკეთესი რეკომენდაციის თავის ყოველ ამხანაგებს; ეუბნება ისეთ ფორმებში, რომ არ შეიძლება არ დაიჯეროს. ეუბნება ხელისუფლებას კი არა, თვითონ ყოველი ამხანაგებს, ვითომ საიდუმლოდ, თითქმის ყურში ჩურჩულთ, თუცა მან ჩინებულად უნდა ცოდნეს, რომ ასეთი საქმეებია „ჩურჩული“ არ შეიძლება დადგარული იქნეს კომუნისტური პარტიის სათანადო ორგანიზაციისათვის.

ამ გარემოებას არ შეიძლებოდა არ შეექმნა უმყაყოფილება და უზომობლობა, ანაწილად რაოგორც კვირითი ყოველ ვენშევიკებს, ისე საერთოდ ქართველ ხალხს შორის...

იმ თავიდანვე ასეთ პროვოკაციას უკეთებენ ჟორდანიას-რაიშიშეღის ს.დ. ყველა ყოველი წევრებს, ასეთ გამოვალ პირობებში აყენებენ ისინი ქართველ ხალხს მთელ აქტივს... ამის შესახებ ჩვენ არა ერთი და ორი წერილი დავეცვრიბა მათი ასეთი პროვოკაციისა და გამცემლობის წინააღმდეგ.

მაგრამ ჟორდანიას-რაიშიშეღის ასეც არ ცხრებოდა, ისინი დღესაც თავის შვეს ჟენაგრძობენ. მათი „ბროშოლის“ უკანასკნელ ნომერში (№ 25, თბილისი, 1927 წ.) ჩვენ გვცდათ იმავე პირ-წინაგარნდელ პროვოკაციას, იმავე ქართველ ხალხს გამცემლობას.

როგორც წინა წერილში მოვხსენიებთ, „ბროშოლის“ ამ ნომერში ჩამოტყდულია ყველა ისინი, ვინც რაიმე სოქაე საბჭოთა საქართველოს მდგომარეობისა და კომუნისტური ხელისუფლების სასარებლოდ. ყველა ისინი კიცხვის ხმანვა ვაგრობენ, ყველა ქვეყნის მოლაპარაკებელი არიან გამოცდადებულნი. ეტყობა, ჟორდანიას-რაიშიშეღის დაწმუნებდენ, რომ ამ „ყოფილების“ უკან დაბრუნებამზე ფიქრი უნებოდა იქნებან. ამიტომაც ისინი არ იბნობენ მათ. მაგრამ „ბროშოლა“ და მისი სულს ჩამგმლებელი ერთხელ კიდევ უკეთებენ პროვოკაციას ქართველი ხალხის იმ ნაწილს, რომელსაც ჯერ არაფერი თუქვია, „აროსკნის“, „ბროშოლის“ ბინძური თქმით. — შრავალ მიზეზების გამო და განსაკუთრებით ჩვენს რეპრესიების მეოხებით გზაკევალი აებნა“.

აი, ქართველ ხალხს იმ ნაწილს, ჟორდანიას-რაიშიშეღის ხელახლა აძლევენ ინტელექციას, ხელ-ახლა აძლეთ ქვეამც ცოდვების მიტევებას ისტორიას და ერის სახელობით:

„მათ მიმართ ისტორია ლომობიერია და ერი სულგრემელი. ისინი ისედაც სულიერ ტანჯვას განიცდიან“ (ბროშოლი, № 25, გვ. 16).

— რა არის ეს თუ არა ამ ხალხის დასმენა? თუ არა მისი დასმენა კომუნისტური ხელისუფლებასთან?

მართლაც შეუძლია თუ არა ჟორდანიასა და მისი პრესის ასეთ პროვოკაციულ „რეკომენდაციას“ შექმნას კომუნისტურ პარტიის უნდადობა კერძოდ ყოველ მენშევიკებისა და საერთოდ ქართველი ხალხს ყველა ფენებისადმი? რა თქმა უნდა, შეუძლია. ასეთმა პროვოკაციამ თავიი ბროშოტი ნაყოფი უკვე მოიტანა წარსულში.

მართლაც, გვი უნდა იყოს კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელები, რომ ანგარიში არ გავწიოთ ამ საქმეში ისეთი ავტორიტეტის განცხადებისათვის, როგორიც ვორდანიანი.

ჯორჯიან-რამიშვილი ამ გზით მართლაც მისწვდნენ მიზანს. მათ თავისი ასეთი არასასხებლო მოქმედებით ერთ-ხელს უკვე შექმნეს საქართველოში ხალხსა და ხელისუფლებას შორის უნდობლობა და სიძულვილის ატმოსფერო. ეს იყო 1924 წელი. ვადაშვილები ნურაღივ ჩამოვარდნაზე თუ ვერცხვით, რომ ავსტრის ავანტიურა სწორედ ამ ნიადაგზე აღმოცენდა. მან სწორედ ამ ნიადაგზე შესძლო თავისი მსხვერპლის უდიდესი ნაწილის მიღება...

და ამა რა უნდა მომხდარიყო, როცა ერთი მხრით ხელისუფლება ყველა ქართველში ჯორჯ-რამიშვილის ავსტრის უნდობლობით გულგატეხილი მოქალაქე ფიქრობდა: კომუნისტები მანაც არ მენდობენ საქართველოს თავით მართლაც რომ დაეუნაყო, მაშინაც კი უფროსია მათ წინააღმდეგ ბრძოლაში მოწინააღმდეგე მივიღო და მით იქნება საკუთარ თავს ვეშველო, საკუთარი ქვეყანაში თავისუფლად და უშიშრად ვიციხოვრო.

ეს ასეთ ფისიხოლოგიურ ნიადაგზე აღმოცენდა ავსტრის ავანტიურა თავისი საშინელი შედეგებით.

ყოველი ეს არ შეიძლება არ ცილებდ ჯორჯიან-რამიშვილებს. მაგრამ ისინი ძველებურად განაგრძობდნენ თავის არასასახლო და ქვეყნის დამლუჯველ საქმეს: ძველებურად ცდილობდნენ ხალხსა და მის ხელისუფლებას შორის უნდობლობის შექმნას და გომიშვიდეს, მათ შორის ხიდს ჩაეტყობს.

რატომ? უნდა ვიფიქროთ, იმიტომ, რომ ეს არა თუ არ ეწინააღმდეგებდა, პირიქით ემსახურება ჯორჯიან-რამიშვილის მიზნების განხორციელების საქმეს.

რამიშვილებს რა მიზანი?

იმაში, რაც ნიუ ჯორჯიანმა თავისი საკუთარის პირით გამოუქცა და ქართველ ემიგრაციას:

— თავისუფლება არც ერთ ენს უმსგებლოდ არ ღირსება. თუ საქართველოს პოლიტიკური თავისუფლება უნდა, რა ღირს საქმეა, რომ მან 30 ათასი კაცი შესწიროს ასეთ თავისუფლებასო.

ჯორჯიან-რამიშვილი ასე მსჯელობენ: თუ საქართველოში ერთი მაგარი ავანტიურა მოხდება და ოცდაათი ათასამდე ქართველის სისხლი დაღვრება, ეს უდიდესი სამსახურს გაუწევს „საქართველოს განთავისუფლების“ საქმეს, რადგანაც ამაზე მთელ მსოფლიოში დაიწყებენ წერხვას და ალაპარაკ კომუნისტების ბრბაბროსებას და ქართველი ხალხის თვითმარხვს. ეს კი დასცემს პირველებს პრესტის ქვეყნის გეგმაზე და იმავე დროს ამაზალებს ქართველობას.

მენის ტრალეფია და ზახმითი „პროკლუსი“ რმეპატუმი

ქართველი ემიგრანტი მენშევიკების ორგანო „პროკლუსი“ იხება ქალ, ენაშია დატრალეფელს სისხლის ღვრის სათაურით „ენის გაცეცილი“ და მოგვითარებს: „ენის მუშათა კლასი, ორგანოხაკილათ სოციალ-დემოკრატიული შეიკრებულელი ქუჩაზე გამოვიდა ამ ორგანიზაციის დაუკიანავთ, ნებადაურთველი და მოუწოდებლათ, ხალხმა გარკვევა პარტიის ჩარჩო, ურყო დასცეკონდა და თავის ინიციატივით ბრძოლის ველზე დადგა... ენის პროკლუსიტებმა განუყო უმავალითა კრიზისი, ის პოლიტიკურათ ჩაიჭრა. აშკარია, იქ ყოველივე როგვე არაა...“

„ავსტრისის მუშათა კლასი რაღაც ავანტიურაობას განიცდიდა... ეს სენი დატრალეფი — ავსტრისის ს-დემოკრატიის ბოლშევიზანობა, მის ორგანო სოციალისტური და კომუნისტური მსოფლმშვედლობის ერთად არცე დატრევა“.

(იხ. „პროკლუსი“ № 25).

ჩვენ, სიტყვა სიტყვით ამოცნსურეთ ეს ავტორები რაიც, ასე ახსიათავს ავსტრისის სოციალ-დემოკრატებს.

ველ ხალხს, ქვეყანას დაანახებენ მის მებრძოლ სულს.

ასეთია ჯორჯიან-რამიშვილის მიზანი. და რომ ასეთი სამიზნეობა კიდევ დაატყდეს თავს ქართველ ხალხს, ეს უდიდესი მოღწევა იქნება ჯორჯიან-რამიშვილისთვის, ეს იქნება მათი პოლიტიკის ლოლიკური დასკვნა, მათი „მოღვაწეობის“ გვირგვინი...

და რაიც ქართველი ხალხი ამ წინასწარმეტყველებას არ უჯერებს, რა კი ის არა თუ აჯანყდება არ აწუხოს, პირიქით სრულს ემყოფებას აჯანყდნენ თავის მტვრეშირებით და ხელისუფლებასთან ერთად ეწევა თავსა საკუთარი ქვეყნის, თავისი სახეობა საქართველოს კულტურულად და ეკონომიკურად აღორძინების საქმეს; რაიც ხელისუფლებაც ამით ემყოფება, თავის საკუთარ მოქალაქეებს ნდობით უტურებს, ჯორჯიან-რამიშვილსაც მტერი და დარჩენილი, თუ არა პროვოკაცია, თუ არა ბოროტ სისინი და წაქეზება როგორც ერთი, ისე მეორე მხარისა?

ამიტომ არის, რომ ეს ბოროტად დაინახეთ თავს არ ანებებენ თავის ერთხელ დაწყებულ ბოროტ საქმეს, ამიტომ არის, რომ ისინი ომდე პროვოკაციას აწეობენ, კომუნისტებს ეუბნებიან: არქუთ საკუთარი მოქალაქეები თქვენი მოსისტე მტერია, მაგრამ, რადგანაც თქვენი პოლიტიკა და რეპრესიების ემინიათ, ისინი უმტრობის ჩრეტას“ აწუამობენ. მაგრამ, როცა გარეშე მტერთან ან თვითონ თქვენს ოჯახში საქმე გვართულებათ, ისინი ისარგებლებენ ასეთი შეზომვევით, ჩვენ დაუდგენიან გვერდში და იარაღით ხელში თავს დაეცეხნიათ.

იმევე დროს ჯორჯიან-რამიშვილი ქართველ ხალხს, ურჩევენ:

სუ დაინდობ შენს საკუთარ ხელისუფლებას, თუ მას რაიმე გართულება მოუვოდეს, შენ განაგებულ და ზურგში მახვილი დაიკეთ.

ასეთია ჯორჯიან-რამიშვილის ორგანი პროვოკაცია. ჩვენ უკვე ამოწურეთ ყოველგვარი საშუალება ასეთი განზრებულ პროვოკაციის მოსასიხობად, ჩვენ არა აქვს იხელ და ორხელ მიუერთეთ ჯორჯიან-რამიშვილს მათი ასეთი ბოროტი საქმის საშინელ შედეგებზე.

ყოველი ეს ამაო, წყლის უბრალო ნაყვამ გამოდგა. ისინი ისევ ძველებურად განაგრძობდნენ თავის სამარცხველ ხელმას.

ამ წყაროების ერთხელ კიდევ გვიწად შევეკითხოთ ნიუ ჯორჯიანის:

ფიქრობს თუ არა იგი მთელს ბოლო ქართველი ხალხის გამცემლობის ეკანხანობა?

ფიქრობს თუ არა იგი წმინდა მუქინერული, ესე ფიქარიქსიტული, ახსნაწამარტება მოუწახნოს თავის ყოფილი ამხანაგების კომუნისტურ პარტიაში ვადაცვლას და ს. ს-დ. პარტიის ტრალეფიას?

ჯ. ა. რ.

აქ. ცნობისთვის უნდა განვცხადოთ, რომ, ავსტრალი სოციალ-დემოკრატებს და ქართველ მენშევიკებს შორის არ არის ნორმალური ამხანაგური ურთიერთობა. თუმცა, უფრო ვასულ მტრობდები, ჩვენში ცარიზმის არსებობის დროს, სულ სხვა პერიოდებში იყო, ნაციონალურ საქიობში მ. ნ. ჯორჯიანამ თავის თავი ოტო-ბაუერის და ბერნარის (იგივე შპინგერის) ანუ ფრთო წოდებული ავსტრო-მარქსისტის“ მიმდევრათ გამოაცხადა და პირშილით მტეკ ნიკურა მეთოდით, მისი ნაციონალური თეორია და პრაქტიკული არგუმენტაცია საქართველოს სინამდვილეს ზეურ და ხელოვნურათ გადააწედა. მე მოგახსენებ, ნ. ჯორჯიანის ცერედ წოდებულ „ამქროსნალურ“ კულტურულ-ეროვნულ ავტონომიის თეორიაზე. (იხილეთ ნ. ჯორჯიანის „ნაციონალური საქიობი“).

დიად, ამ დროს ნ. ჯორჯიანა და ქართული მენშევიკები ნაციონალურ საქიობში ოტო-ბაუერის და შპინგერის ეტილუქობდნენ და მათი მეოხებიათ ნაციონალურ თეორი-

ას იმუშავებდნენ, როგორც საქართველოსთვის ისე ამიერკავკასიის გრუბისათვის. მაგრამ დღეს ქართველი მენშევიზმის ლიდერები, არა თუ ავტორიტეტით სცხობენ თავიანთ ავტორიულ კოლეგებს, არამედ ვაღაღირებელი ემზადებიან მათ.

და ეს იმიტომ, რომ, ავსტრიის ს.-დემოკრატებმა; და მისმა ლიდერმა ოტო-ბაუერიმ ქართველ მენშევიკებს „ამხანაურების სილა ვაგაწა“ 1925 წ. შერთო ინტერნაციონალის კონგრესზე ქ. მარსელში, როდესაც ოტო-ბაუერი ამოსაველით ევროპის შესახებ მოხსენებას აკეთებდა მან განაცხადა: „შორს იმპერიალისტური ბურჟუაზიის სისხლიანი ხელებით სამართია კავშირადგენი. ევროპის პროლეტარიატი არ მისცემს ბურჟუაზიას ნებას ინტერვენციას და სამომავლო მოქმედებისათვის რევოლუციონარულ ქვეყნის წინააღმდეგ“.

როცა ოტო-ბაუერი ასეთ რევოლუციონარულ ქარბუქს აყენებდა, კონგრესის სხდომის დარბაზში ქართველი მენშევიკები და რუსი სერგები ცხუმჯავდნენ, ნერვიულობდნენ და რეპლიკებს სტარდნენ მომხსენებლის სწორით ამ ნერვიულობამ და რეპლიკებმა გამოიწვია ეს „ამხანაურების სილა“ რომელსედაც ზემოთ მოვასწავთ. ბაუერიმ მათი მოხსენება, რომ „ქართველ მენშევიკებსა და რუს სერგებს ას შეუძლიათ დამშვიდებით ინსუკლიონ ჯ. სდაც ბოლშევიკებს ეტება საკითხი და ეს იმიტომ, რომ ეს ხალხი ბოლშევიკების მიერ ძლიერ ვალახული და შურთაცყოფილია“.

აქ სასესიებო მართალია ოტო-ბაუერი. განა ქართველი მენშევიზმის ლიდერებს და რუს სერგებს შეუძლიათ ბოლშევიკებთან სალი, გონება დამჯადარი მსჯელობა? განა ქართული მენშევიზმი და რუსული სერგისზმი ბოლშევიკების გარკნებაზე არ კარგავენ ერთიანად სტუდიურ სიმშვილეს და ისტორიკში ჩაცეცილები არ გაკვირება; დაკარბი მაგ ურჯულურებს? მენშევიზმისა და სერგისზმის უბედურება და რაულდიაც იმაში მდგომარეობს, რომ, ეს ყოველი მასსიური პროლეტარიატი პარტიები ასე კარგადადიდულად დაიწყება არა მარტო ფიზიკურაი, არამედ იდეოლოგიურაი და პოლიტიკურაი.

თანა, ქართველი მენშევიკები შურთაცყოფილი გრძნობის სხიხიზით აიანდნენ შეპყობილები; მათ ამოქმედებს და ამოძრავებს ეს სწავლებრივი სულიერი ვანცა. მთელი მათი პრაქტიკული და თეორიული საქმიანობა დამყარებულია ამ შურთაცყოფის გრძნობაზე; მათ დაკარბი ობიექტური მსჯელობის უნარი. მოვლენათა მარქსისტული ანალიზი მათ მიერ დიდი ხანია უარყოფილია და ამიტომაც მათი სიტყვები ყოველდღე უმნიშაარსო, მონოტონური, გაცეცილი და მოსაწყენია.

მაგრამ, ჩვენს მიზანს შეადგება, არა მარტო მენშევიკების დახასიათება. ამისთვის არც უნდა გვაქნას და არც ვგუჯრის ენები გით ხარჯავა. ამ ისტორიულად დაწინაურულ მოძიებრებს და მათ მეთოდებს მხოლოდ არაქრისტიანული ექსტრემი შეშველში მნიშვნელობა. აქ სულ სხვა გარემოებაზე გესურს შევაჩიერთო მათთვის საზოგადოების ყურადღება.

ყენის პროლეტარიატის გამოსვლა, მისი რევოლუციური მეთოდებით ბრძოლა ბუგვის რეჟიმისა. ეს მართალი უფლებანი გაკეთილია ევროპის ბევრედასტუციონურად განწყობილი მასებისთვის.

როცა საქმე? საქმე იმაშია, რომ ენაში, ს.-დემოკრატ მენშევიკები კი უკუაგდებდნენ ს.-დემოკრატების დისკლიმინას, აღარ უჯერიან მათ მთავარებს, ამხსნერევენ, ს.-დემოკრატების საორგანიზაციო ხელშედეგებს და გადღიან შერტეაზე ფანსისტების და პოლიციის წინააღმდეგ.

ეს მართლაც, გაუგებარი ამბავია მენშევიკების საქედლოში. ეს ერთხელ კიდევ ამტკიცებს თუ რა წინის და ლიდერების ვაგულმა აქეთ, მუშათა მასებზე ევროპის მენშევიკებს. მართლაც სადღა მოჩანს ამ ამ პარტიის ვაგულმა, დისკლიმინა და იდეური ხელშედეგობობა? მენშევიკებმა უფრო გამოავიწყებინ, თითქმის თვალდებნი ვარჩინა, შურთაცყოფის საორგანიზაციო გაგებრილ ცოდებრში, მხოლოანებზე, თითქმის მთავრე ინტერნაციონალის მიერ

შეკავშირებაზე ყოველ დღე გვითითებენ. ყოველ გზაჯვარედინზე გაიძიანბან: ევროპის მენშევიკებს მენშევიკებს უჯერიან, მათ პარტიანი არიან, მათ დემოკრატებს უჯერებენო და სხვა...

თვით ნ. კორბანიამ, რამდენი მელანი და ქალღლი დახარჯა ამის დასამტკიცებლათ. ოფიციალური სტრატეგიაც ზომ ამასვე ამტკიცებს. და ბოლოს ირკვევა ის, რაც ჩვეთვის კიდევ უწინავე ცნობილი იყო; ირკვევა, რომ ევროპის მუშები გამებრძობნდნენ, გარეუღლონტორნდნენ, მათზე ვაგულმა, იდეური ვაგეგმონა, მენშევიკებს ხელიდან ეცლებოდა. და ეს მათ პარტიანი შეკავშირებული მუშები კომუნისტებს უჯარებოდა ხელში.

„ბრძოლის“ შენიშვნა: ავსტრიის ს.-დემოკრატ როგზე არ არიოთ, განა მარტო ავსტრიის სოციალ-დემოკრატია შეეებება? დიად, ვერ არის როგზე როგორც ავსტრიის, ისე გერმანიის, ისე საფრანგეთის და ინგლისის მენშევიზმის საქმე. მუშათა მასები მას ვითმობენ, მათ იდეურა და ორგანიზაციული ხელშედეგობობას აღარ სცნობენ; ისინი ოპორტუნიზმისა და რეფორმიზმის რაკეტებს ნელა-ნელა, მაგრამ გაბედულად არდევნიენ.

აი, რა დავებანაა ვენის პროლეტარიატის პოლიციისა და ფანსისტების წინააღმდეგ გამორულმა ბრძოლამ. აქ ავსტრიის მუშების მოლშევიზიანობაში როდი საქმე, როგორც ეს „ბრძოლის“ პუბლიცისტებს ვნობით, არამედ იმაში, რომ ევროპაში მენშევიკების მონოპოლია მუშათა მასებზე გაძლდა, ის ირდევება—მის ადგილს იჭერს კომუნისტური პარტია.

აი, რა დამატკიცია იენის პროლეტარიატის უმეადილო ბრძოლამ.

II

„ბრძოლის“ კალმონახება.

ემიგრანტი მენშევიკები და მათი „ბრძოლა“ წარმოადგენს იმ წუშელში, იმ აურთლებულ ქაობს, რომელშიც ბუდობან ნ. რამდენიმე და მისი დენიები. ამ უკანასკნელთა დანშუშებასა, მოუხლონ ვარეშებო მთელი ატმოსფერა, ლაღვი შესახან მოწინააღმდეგებს და მისაქანთ ვასაწრონ მისი პიროვნება.

ამ საქმეში და ხელობაში დახელოვნებული „ბრძოლის“ თინები ვანაგრობებენ ჩვეულებრივ ხელობას: ვინც მათთან არ არის, ვინც მათ ავანტურებს ემრძებს, ვინც მათ რეაქციონარ ზრახვებს წინ აღდევება, მის წინააღმდეგ, მათ აქეთ—ბრძოლის ერთად-ერთი მეთოდი: ტერორი ფსიხოლოგიური და მორალური. მისთვის მათ ასეთი სახელობა აქეთ: ქვეყნის ვამყიდველი, მოლაღატე, და შეშველ, კი, თუ დარი დაუღდათ, შურთაცყოფისთვის, ცინცაბაძეებისა და დეგუბაძეების მუშაობით მოწინააღმდეგეების ფიზიკურად მოსობა.

ეს ხალხი, დღეს მთელ საქართველოს, ყველა მის წრეებს ლაძნდა ვანების ქაობში ათრევენ, ყველა მოლაღატის და მოსაუღლის სახელობა ამკობენ. მათი ზნობი, ქართული პროფესურა, ქართული მეცნიერები, ქართველი მწერლები, ქართველი ექიმები, მთელი ქართველი ინტელეგენცია, ქართველი მუშები და ვგებენბო—მისყიდული და ქვეყნის მოლაღატები არიან...

სამღველებოცა კი. რომლის ინტერესებსაც ისინი ამდენ ხანს ასე ენერგულიათ იცავდნენ, დღეს მათ კანონ გარეშე ვამოცხადეს...

ისინი არ ინდობენ და კანონ გარეშე აცხადებენ თამარ ვანწყობილობის არიან, და რა ვასაკერველია, რომ მუშები, მათი ყოფილი ამხანაგებიც არ დავენიონ და კანონ გარეშე ვამოვკაცებანო?

ისინი არ ინდობენ და კანონ გარეშე აცხადებენ თავის ყოფილ ამხანაგებს: ჰ. გელიშვილს, კ. სულაქველიძეს, ი. ვაზარეთოს, დ. თოფჩიშვილს და მათ შორის მტეც. აი, რას სწერენ ჩემს შესახებ ისინი „ბრძოლის“ ფურცლებზე: არნებედი ხელმედა ს.-დემოკრატული პარტიის მჭკადარ სულათ ითვლებოდა 1906 წ. 1917 წ. იგი სოციალ-დემოკრატებს გზაშიც არ შეეხებდებოდა. ასეთებს ვერც უფლება, რევოლუციის პირველ ხანებში ხელავერდ შემთხვევითი ისარგებლა, მაშინ, როცა მოწინავე მუ-

შები დგებულებები და მისურაქები სამშობლოს და თავი-სუფილად იარაღით ხელში იცავდნენ, ხელაძე პროფკავშირშივე შეშვარა და თავის კარიერა განვიტოვა. არა ერთ-ხელ დაუღებია ს.-დემოკრატიული ორგანიზაციებს ხელის გადაღობის შესახებ. მაგრამ, ეს დადგენილება სისრულეში არ შედიოდა, ვინაიდან თეორეტიკულიდან და პოლიტიკური საქართველოს მოსყვებას არ აძლევდნენ. ხელაძე ამით სარგებლობდა; ის დღესაც სარგებლობს; ის ყოველთვის მზადობდა და გაბიძგებული იყო...

ჩვენ სიტყვა-სიტყვით ამოვსწრეთ ყოველივე ის, რაც „ბრძოლის“ ნილიანისთან „უკამა“ ჩვენს შესახებ აღუყვა თავის მკითხველებს. ჩვენ აქ გვინდა ცოტადღენი სამსახურიც გავუწოთ „ბრძოლის“ ბუბლიცისტებს: თუ მათი საქმის ნაცოდვილარს „ბრძოლის“ მკითხველების ვიწრო წრე გაიკონტროლა და ხელაძე, ჩვენ ის ამოვსწრეთ „ახალი გზის“ ფურცლებზე და მით ხელი შეუწყვეთ მის გარეცხვას ქართველი მკითხველების ფართო წრეებში.

მაშ ავტორ: 1906 წ. 1917 წ. მე, ს.-დემოკრატიულ პარტიამ მეცერი სული ვიყავი? მაგრამ თუ მე მართლა მკვლარი სული ვიყავი, როგორ მოხდა ის, რომ 1908 წ. მამატბრებენ, ერთ წელიწადს ქეთათის ცხენში მარეობენ გამოძიების ქვეშ ქეთათის ყანდარმე-რის? ბრალს მდებნე ტყუილის საქმეში — და ს.-დემოკრატიულ პარტიამ მუშაობაში? და როდესაც; სასულდ მასალა არ აქვთ, ციპარაში მასახლებენ?

ვის უნდა შევინებოდა „მკვლარი სულისა“, რომ 1910, 1911 და 1912 წ. წ. ვადასახლბაში ატარებდნენ? ეს „მკვლარი სული“ შემდეგ არალეგალურად საქართველოში ბრუნდებდა, გურიაში არალეგალურად ცხოვრობს და ლანჩხუთის რაიონში პარტიულ მუშაობას აწარმოებს. ეს მუშაობა გურის კომიტეტის ხელმძღვანელობით სწარმოებდა; ის ეთან, ის ასეურო მაშინდელი იქ მომუშავე ამხანაგებს: ე. დარჩიას, ე. კოლაძეს, კ. ჩიკაშვილს, ს. ლომაძეს, მ. ჩხარტიელს, ლ. ფრანგიშვილს, ი. მალაზონისა და, ალბათ, მრავალ სხვებს.

თი, ეს ხალხი დღეს ცოცხალია; ესენი უმთავრესად გლეხები და დუშუბანი, მე არც ერთ ინტელექტუალს და ახალგაზრდას არ ვხვასტებ.

1913 დაესტრევე გურია და გადავიდა ქობულეთში, სადაც დაახლოებით ეცხოვრობდა 6-9 თვის განმავლობაში. იქ დავაარსეთ ს.-დემოკრატიული იარაღი. ეს ჩვენი მუშაობა იცინა: ამხ. თენგიზ ტენტიანი, ჩემთან მომუშავე იასონ სუხუნაშვილი, ნ. მანჯგალაძემ, ივანე კოკელიანი-მაც, კ. ორაველიძემ და სხვა. ჩვენ ვეუკავებოდნენ ჯუ-რუყუყუების რაიონს, სადაც მუშაობდა მაშინ, ს. ქინჭლაძე, მ. წითლიძე, მ. ნადირაძე და სხვა...

ეს ხალხი დღეს ყველა ცოცხალია. 1913 წ. მეორე ნახევარში იქ თბილისში ჩამოვინებე თვე დაჯირი და მართლაც აქტიურად აქ არ მიმუშავია. უკანდა წყვედი ვანჯავაში, სადაც სასახლო ვიწოდებ. ეცხოვრობდა სხვისი პასპორტით (ლენკინძერი ოსების-მე ხელისის სახელიზე).

და თი, აქ პოლიტიკა კუნწეკოვთან ერთად ემუშაობდა; ვანჯავა და მისი რაიონის რაიონის გზის მუშაობაში. ე. კუნწეკოვს ვარდა აქ ჩემთან ერთად მუშაობდნენ ვასილ პაპავა (ცხლა ვადასახლბული, მ. კიქნაძე, ა. კახაიძე და მრავალი სხვები).

ჩვენთან მოდიოდა ვანწენეხული სილიბისტრო ჯი-ბლაძე მოხსენებით. მისგან ჩვენ ვიღებდით ღირებუ-ბებს.

მე ჩამოვდილი თბილისში და მოხსენებას უკეთებ-და ს.-დ. ცენტრალურ კომიტეტს. ერთხელ ამ მოხსენების დროს შევხვდი ნ. რამიშვილსაც. უფრო წ. 1904—1908 წლებსაც მე ვახლიდით, ვერვალ წოდებულ ქეთათის პრო-პაგანდისტების ზიურის წევრი. ვმუშაობდა, ქ. ქეთათის გ. ლორთქიფანიძის, კ. სულაქელიძის, ი. რამიშვილის და მ. ტრეშელაშვილის ხელმძღვანელობით.

ღვდილიდ ლენკინში და რაკში, ვიღებდი მონაწი-ლეობას პრეზალიში მენწევიკ-პოლწევიკების დისკუსი-ებში.

ემწნაობდი ქობულეთში — ინსტორ ჩხიკავაძისთან და ზ. გურულიანს ერთად. — ფოთში გ. ურატაძისთან, ლ. კილუბაძისთან, გ. შილაკაძისთან და სხვებთან.

1915 წლის მეორე ნახევარში მე ჩამოვიდი თბილის-ში, სადაც ამხ. კ. გიგინძერემ არალეგალურად ცხოვრო-ბდა და ხელსე მოსამხარებულის პროუ-ბიუროს აწყა-ბდა. მეც ამ მუშაობაში ჩავედი.

მაშინ თბილისში არალეგალურად სულ ორი კავში-რი არსებობდა: ხელსე მოსამხარებულის (მხარეულების და ოფიციატრების) და სავაჭრო დაწესებულების მუშა-მოსამხარებულის. ხელმძღვანელები იყვნენ კ. საღარა-შვილი, ათოვი და სხვები.

აქედან ამჯერათ, რომ 1917 წ. რევოლუციის დროს მე ლეგალურ პროფკავშირებში ვმუშაობდი, არა, რო-გორც შემთხვევითი კაცი, არამედ, როგორც პროფკავ-შირის ძველი მუშაკი.

ვარდა იმისა, რომ მე ვიყავი თბილისის თამბაქოს მე-შების კავშირის მდიანი, იმავე დროს მე ვიყავი თბილი-სის პროფსაბუქოს თავმჯდომარე და საქართველოს პროფკავშირების საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე და ყველა ამ თანამდებობაზე; ვაყვანილი ვიყავი, მენწევიკ-ური თბილისის კომიტეტის და ცეკას ლიტერატურების თანა-ხმით.

დასამტკიცებლად იმისა, რომ ცეკა მოვლდა თავის კაცათ, ვაგინებებ ერთ ფაქტს, როდესაც ახლად ვგრეთ იტობულოთ „სხვიელების“ ოპიზიციას და ს.-დ. პარტიას ვათამაშა მოვიოდა, მენწევიკებმა ცეკამ და დამოუძნე-ბელი კრების ს.-დემოკრატიულმა ფრაქციამ მე ამპირის მდიდარობით და კ. ჩხეიძე თავმჯდომარეობით. როდესაც მეორე ინტერნაციონალის ლიდერები გვესტუმრენ საქა-რთველოში 1919 წ. მენწევიკური ცეკას დაღვინდა მთა-სხენება საქართველოს პროფკავშირების მუშაობის შესა-ხებ მე ვაუკეთე.

1921 წ., როდესაც ჩვენში საბჭოთა წყობილება დამ-კვირდა და დემოკრატიულმა მოიარაგმა ბათიმიდან სახლვარა - ვართო წასალა ვადასწყვიტა, საქართვე-ლოს პროფკავშირიდან ვადასწყვიტა მხოლოდ მართო ჩემი წყაყაყა—ამას ვადასტურებენ გ. გრაძე; და ალექსანდრე ხატაძე.

რომ სწორით, მენწევიკური ცეკას კანდიდატ ვი-ყავი საქართველოს პროფკავშირებში და იტარებდი, მის ლიტერატურებს იქ, ამას ამტკიცებს ნოე რამიშვილის წყრო-ლი 1922 წ. 30 დეკემბრის თარიღით მოწერილი ქ. ბერ-ლინში.

ამ წყროლის ფაქსიმილე იყო „ახალგაზრდის“ 23 ნო-ემბერი, როცა ის გამოვიდა ვაგურთა „კომუნისტურ“-ს და-მკვებათ.

თი, ამ წყროლის შინაარსი „მეორეფსო ამხანაგო ალ-ფესს გულითადი საღობია. მე სიაშუბნებში ვაგინებდი ხზირად იმ ამხანაგთა შორის, რომლებიც პოლწევიკის-მ ბუნება თავიდანვე შეიქნეს. ამათში იყვნენ ბრუნდებულ-ლური მოძრაობის ზოგადი ხელმძღვანელები და პირ-ველ ყოვლისა შენ. მეგობრული საღობით ნოე რამიშვი-ლი“.

ემგერაკიაში ყოფნის დროს მე ვახლიდით: ჩიჩის ნ. იტობრაკტიული ფრაქციის თავმჯდომარე, მენწეკ საქა-რთველოში დაბრუნებამდე კოლონის თავმჯდომარე და ესლა იმისი საკითხი; თუ მე პარტიამ მკვლარი სული ვი-ყავი, თუ მე კარიკოსტი ვიყავი, თუ ჩემი გადაწყვეტა ს.-დ. ცეკამ ჩამოვინებდნენ ვადასწყვიტა, ნუ თუ ისე უფლებო იყო თი, რომ ეს ვერ შეძლო? „სხვიელების“ მოსამართლოდ რატომ მე ამარჩიეთ? რატომ მეორე ინ-ტერნაციონალის დელეგაციისთვის მე ვამაყუებინეთ მისხენება და არა მ. აბდულშელიშვილს ან ვ. ცენტრა-ძეს?

რას ნიშნავს „მეორეფსო ამხანაგის“ ნ. რამიშვილის წყროლი? და ბოლოს ემგერაკიაში რათი მართლიდით თქვენს წყრომდგენლობას?

ყველა ამს შეეძლე რა ფასი აქვს თქვენს ბოროტ სისინს? ნუ თუ ისე ბაკტირდით, რომ აღარაფერი არ გა-ხსოვთ?

ალ. ხალაძე

ვის ეყრდნობა ქართველი ემიგრანტი

საბუთოა წყობილების საერთო შეფასება დასავლეთ ევროპაზე ბურჟუაზიული სახელმწიფოების მიერ თითქმის ყველა ქვეყანაში ერთნაირია. ის ყველაზე მეტად ურყეოა და არც დაფასებული და სამწიფო დესპოტიზმით აღიარებულია. აქ განსაკუთრებული და მთავრობდელი, რასაკვირველია, არაფერია, ეს ასე უნდა იყოს.

ბრიანი და ჩემბერლენი, ჰუნსკარე და ვინდებურგი, სხვანაირად ვერ შეადარებენ საბუთო წყობილებას, ათი წლის არსებობა საბუთო წყობილებისა, მისი ეკონომიური თანდათანობით გაძლიერება, მისი წარმოება-მრეწველობის ბურჟუაზიისათვის სრულიად უწყველო სისტემაზე აშენება, ძილს უფრობობს და მოსვენებას არ აძლევთ მათ. ჩვენ მათი აზრი არ გვაინტერესებს.

ჩვეთვის ყველაზე უფრო საინტერესოა ვიცოდეთ ევროპის მუშათა კლასის, ჩვენი მომე პროლეტარიატის, აზრი საბუთო კავშირზე, როგორ უყურებს, რას ფიქრობს ევროპის პროლეტარიატი იმ გვიანდელ მუშაობაზე, იმ ბრძოლაზე, რომელსაც აწარმოებს დღეს კომუნისტური პარტია და მისი ხელისუფლება დაიწყო მისი ერთ მიუქცევადი და დასტურებული შედეგება ითქვას, რომ ამ ბრძოლაში საბუთო პროლეტარიატი განმარტებული არ არის. დადასტურებთ შეიძლება ითქვას, რომ თუ ევროპის პროლეტარიატი უღიფხუო თანაგრძობით არ მოუპოვობდა საბუთო პროლეტარიატს, ეს უნაძინებელი ვერ იდგენსაზრებდა თავისი დიქტატუსის არც წლის თავს. საბუთო და ევროპის პროლეტარიატს შორის უღიფხუო კავშირი არსებობს. და თუ ჯერ საბუთო კავშირი ბურჟუაზიისთან ბრძოლაში ერთი გასაჯებინებლად შეიკრებოდა, მისი, თუ იგი შეუძლებელია და შეიძლება სოციალისტურმა, ეს ახსენება იმ უშუალო კავშირით, რომელსაც ადგილი აქვს საბუთო და სავრობისათვის პროლეტარიატს შორის.

ეს კავშირი ძლიერი ბერკეტი და საძიებელი დასაყრდენია სავრობისათვის პროლეტარიატისა და კერძო საბუთო წყობილებისათვის, რომელსაც დაიმსხვრა 1918 წ. და კიდევ მრავალჯერ დაიმსხვრეა ინტერნაციონალური სახელმწიფოების გაბოროტებული მიმტრეველი და ბლოკადა.

ბრძოლის განაღობის ცდებმა და ომის ცეცხლის დანთვების სამზადის საბუთო წყობილების წინააღმდეგ დღესაც ინგლისი ხელმძღვანელობს. ის მოულოდნელს ყველა სახელმწიფოებს, განსაკუთრებით საბუთო წყობილების მოსაზრებელ ლიბერალულ სახელმწიფოებს, შინა იყვნენ პირველ დაბანებისთანავე. ის ფეხზე აყენებს ევროპის ქუჩებში უსაქმოდ მოხეტიალე ემიგრაციას და ცდილობს გაავითოს მათი საშუალებით საკუთარი საქმე.

ამით იმსხვრება თვითგარდობის ამოქმედება და პოლიტიკაში ჩვენი წარმომადგენლის აზრ. ვითკობის მათი უცვლელადა, ამითა გამოწვეული ყორღანია-რამიშვილის „საინტერესო წერილები“ აჯანყების სამზადის ხე სახელმწიფოში. საქმე განახლებულია, ყველაფერი მზად იქნა, მხოლოდ მოქმედების დაწყება არის საჭირო. და იმ, მათ მიერ სავაჭრო დასავლეთით საქართველოში იგზავნება ემისარია, რომელმაც უნდა დაანათოს აჯანყების ცეცხლი.

ასეთი აწალ-წაბედილი ქართველი ემიგრაციის გეგმები, ასეთი მათი ავანტიურის სამზადისი.

ელა ვიკითხოთ რაზე ეყრდნობენ ის ავანტიურისტები, ვისი იმედი აქვთ მომავალი აჯანყებისათვის?

ამის პასუხს ჩვენ ვეცნობით „პრობლემის“ № 24-ში, დაბეჭდილი ყორღანის იმ მოსწენებლან, რომელიც მონღოლთა წინაპრულ მისს წყუთისათვის ავტორის „საბუთო წყობილებას ახალი პერსპექტივის“ სათაურით, აქ ყორღანია წინააღმდეგობის სამზადისა წყობილებით აუცილებელ დაშობას, რასაც ის ასმობუბის შემდეგ სამი მიზეზით: 1) შინაინი პოლიტიკური ხაზი, 2) შინაინი საერთაშორისო ხაზი, 3) სავაჭრო-საზღვრო ხაზი, (ყორღანის ლმობივ ხომ სამპიროვანია! ერთ-ერთი

მანიც გამართლებს მის ედრებას კურთხევითა და მუშა დგომლობითა რომის პაპისა და კენტრენერის არქივისკა პრისსი).

ყველგვარ სადაო საკითხს კაბიტალისტურ წყობილებაში სწევებს ხმალა—სოციალისტურში კი დილა ინებისყოფა მშრომელი ხალხისა, ეს იცის მოქ. ყორღანია, მაგრამ იგი სულაც უყურადღებოთ სტოვეებს მშრომელი ხალხის როლს საბუთო წყობილების ყოფნა-არყოფნის საქმეში...

ვისაც სურს რაიმე ცვლილება მოახდინოს საზოგადოებრივ ვითარებაში და ამავე დროს ვინც მონდომებულია დასცეს ესა თუ ის ხელისუფლება, ის უწყველად მუშათა კლასით, მშრომელი გლეხკაცობით უნდა იყოს ზურგ გამაგრებული. წინააღმდეგ შემთხვევაში ის არის ავანტი, ხალხის სისლით მოვაჭრე, ავანტიურისტი.

მოქ. ყორღანია ჩინებულია იცის თავისი ლიბერალური მოღვეწეობის დროებულება. მან იცის, რომ ის მუშათა კლასში ერთ მომზრებს, ერთ თანამართლებსაც ვერ იძიებს საბუთო წყობილების წინააღმდეგ და სწორად ამიტომ სრულიად შეგნებულად გვერდს უვლის მუშათა კლასს. ერთი სიტყვითაც არ იხსენებს მას.

რატომ ხდება ეს ასე? რატომ ასე გულისხმა ყორღანის მუშათა კლასი, რატომ გადაუღდა იგი ასე მწარედ, ასე სასტიკად?

ამის პასუხი უწყველათ უნდა ვეძიოთ ყორღანის ასლი წარსულში, იმ წარსულში, როცა ყორღანია ჩვენი ქვეყნის მოთავა-გამგებობას სათიფხო ეღდა.

მას ვერც ავინდობა მთავარი სახელისნის ხუთი ათა სი მუშის მიერ მიხდენილი დემონსტრაცია უნდა და სი-ლონი პურით ხელში მისი დამალამატებულების შრომისა და მომარაგ. მინისტრის გ. ერთის წინაშე, მას მოითხოვდნენ მუშები ჭიათურისად და ტყუბულიად ყორღანის მთავრობისაგან? სულზე ვერაშუა პურის დღეში, ხუთ ვერაშუა ლობიოს და გვირგნაქ მაქარს კვირაში; მას ბუერჯერ მიუღია მუშების ასეთი მოღვეწეობით თავისი კანინებში და მხოლოდ ცარიელი დაპირებებით გაუსტუმრებია ომინი.

ვის აწებობდა მთელი ის მძიმე ნაციონალური შუღლით და მტრობით გამოწყველი ომებისა მუხომალ რესპუბლიკებთან თუ არა მუშათა კლასს, ერის მშრომელ მწრომელ ასეთი ომები ჩვენ ხომ მრავალი გამოვიართ მათის წყალობით ხამე წლის განმავლობაში?

და განა მარტო ვანი? 24 წ. ავგისტოს ავანტიურა, ეს ხომ აშკარა გაყიდა იყო? ქართველი ხალხისა, ეს ხომ მათი სისლით ვაჭრობა იყო?

და აი, ყველა ამის შემდეგ ვსაგებია, თუ ყორღანია რატომ იგი ახტრებს მუშათა კლასზე შერყეხას—მასსზე იმედების დამყარებას.

ჩავევტო ქვევით და ვიკითხოთ: იქნება ყორღანის უყეთ ვინდებს სწვე ჩვენი საზოგადოების სხვა დენებში, აი, თუნდაც მშრომელი გლეხკაცობაში. საზოგადოებში ამ დენებსაც მეტის ისტატობით გაუბრბის და ემაღება, მას აქაც კარგა ახსოვს გლეხების წინააღმდეგ დამსჯელი ემაღილებით: დუშეთის, ლესხუმის, ახალციხის, სამეგრელოსა და სხვა მარტოში, აჯანყებულ გლეხების წინააღმდეგ.

რას მოითხოვდა აჯანყებული გლეხობა მთავრობის აგან? მიწის სასჭაროთ გადაცემას მშრომელი გლეხობისათვის. მერე როგორ იქნა ის მისი ვერც გადაწყვეტილი? გამოსუფთავითი უფლებით მიწების მიცემაც გადაცემა. აქ ხომ ახალი არაფერი შეუბრუნა ყორღანის იმ ყოველად მძიმეს და საყველადიკორი მიზნით შემუშავებულ აგრარული რეფორმაში, რომელიც შემუშავებულ იქნა ევროპის მიერ დაწინაურებისა და მუსავატების მალ-დტანებით.

ოა ყორღანობა მქცეოდა ამ დროს გლეხობას? მას შროლად მაშინ მოიგონდნენ, როცა მუსოველ რესპუბლიკაში

ბლიკებითან ომებს აწარმოებდნენ, ან გადასახლებები იყო ასაკრედიტ გლობობისაგან.

რა გააკეთა საზოგადოთ ამ დროს სოფელ გლეხობისათვის საქ. დემოკრატიულ რევოლუციის მთავრობამ? სრულიად არაფერი!

ყორდანიამ ეს კარგათ იცის, მან იცის, რომ გლეხობას ის ამის შემდეგ დეკარითი მიუღდება და ამიტომ სხვაგან ექვს თავის დასაყრდენ წყაროდ.

მესამე ძალას და მომავლის ქვეყნობის მშრომელი ახალგაზრდობა წარმოადგენს. და მართლაც ვის მხარეზეც დადგება იგი, მომავალში მითვისებენ იქნება. ამაზე სათითო მტარმობიარე ძალა მერე არ არსებობს, ის ყველაზე აღრე და ყველაზე მალე გარბობს ქვეყნის აუცარებს. მის შირას და ვარაზს, ახალგაზრდობა არ აფხვებს ამა თუ იმ ხელისუფლებას სიმპატიან-ანტიპატიით, არაშედ ის საქმით არის დინტერესებული, საქმით, რომელიც ქვეყნის აღორძინებას. მის კულტურულ აყვავებას და სოციალისტურ წინსვლას ემსახურება.

ესლა ნახათ თუ რა მდგომარეობაში ჩაყვება მშრომელი მოწინაველ ახალგაზრდობაც ყორდანიამ მისი იმ ბატონობის დროს. ახალგაზრდობას სწავლისათვის არ ეცდია, სწავლა-მომწერებულ ახალგაზრდობას სწავლის ნივთიერი საშუალება არ განაწინ; ასეთი საშუალება კიდევაც რომ ყოფილიყო, მისთვის დრო არავის ჰქონდა.

1918 წლიდან მათთვის ომებით დაწყებული, ვიდრე 1921 წლის თებერვალ-მარტის დღემამდე, ქართველი მისწავლელ ახალგაზრდობა მუდამ თოფა-კიდებული დიარეზოდა. ესლა კი ავერ შვიდი წლის მანძილზე თოფის ნაცვლით მას წყინე უჭირავს ხელში.

კასუხი „პროლოგის“ კალმონებს

„პროლოგს“ და „პროლოგს“ კალმონებს ვერ მოუწელებია ჩემ მიერ მათი სასიკვდილო საქმეების შიღლება და უშეგერი სიტყვებითი დინამიკიდან და იციებთან. ეს ხელობა ჩემ მთავრის დავისმოცია:—კოკასა შინა რაკა სტავს, იგივე წარმოდინდებიან. ანგარა მათ გინებაზე პასუხის გაცემა მოილო ჩემი თავის დამცემობა იქნებოდა. მაგრამ „პროლოგს“ შეუცდებლად ნომერში ექსპონირებრა რამაშვილმა ჩემს წინააღმდეგ წამოაყენა ერთი „მოამკვიდრებელი ბრალდება“. რომლის შესახებ მინდა ორიოდე სიტყვა ვთქვა. ეს ვაუბარბონი ვაშო ქარცივაძე საზღვარზე ჩაყარდას მე მამარალებს:—ეს კოკას სულაქველდის მოწყობილია. კატეგორიულად უნდა განაცხადო, რომ ამ საქმეში არავითარი წილი მე არ მიდევს. მე არც ვ. ქარცივაძის საქართველოში გამომგზავრებისა, არც მისი დამატირების შესახებ არაფერი ვიცოდე მისი თბლისში ჩამოყვანამდე.

მაგრამ ეს არ ნიშნავს, მ. რამაშვილი, რომ მე, თუ კი ჩემი დამხარება ქარცივაძის დაქვრისთვის საჭირო შეიქნებოდა, უარს ვიტყვდი. პირიქით, მე შემბოლია ჩემი და ყველა ჩემი აზნაავების სახელით. იმ აზნაავების, რომლებიც

გარდა ამისა, ახალგაზრდობა დღეს თავითი ხედავს, რომ სწორეთ ესლა იფურჩქნება და იზრდება საქართველოს ყველა შესაძლებლობანი, როგორც სოციალისტური, ისე კომუნისური, კულტურული, პოლიტიკური და ეროვნული.

მამასაძამე, ცხალა, ყორდანია ერის ამ ფენასაც ველორ დავერდობა.

მამ მობრანბე: ერის რომელი ნაწილი, რომელი ფენა დაირჩევა ყორდანას დასაყრდენი? ყოფილი მემბულეები, ვეტარ-სტეკულანტები, ბერ-მონაზვნები და სხვა ასეთი **ოქტომბრის** მებრ გატუბდებრებულ ყოფილი დემიანების ხროვა.

ეს რომ ასეა, მოწყობის ის ვარებობა, რომ ყორდანიამ თავის გულის მესაღმფლეთ და პოლიტიკურ მეგობრათ კათალიკოსი ამპროსი განიზნას, მისი ლოკეკურთხებეა მიილო ცნობილი მემორანდუმის სახით:—მისი მგვობარი ჩოლოფიცილია შეიქნა, რომელიც მან პარიზში ეროვნულ გმირთი გამოცხადა. ამაზე ძირს პოლიტიკური მოღვაწის დაცემა შეუძლებელია. ყორდანია ჩოლოკაშვილთს გაუთმასწორება...

ესლა უკვე სესვებით გასაგებია, თუ რატომ ვერდნბა ყორდანი-ჩემებრეულ-პოლსედსებს, რომის პაპს და კენტენბერიის მთავარ ეპისკოპოსს და არა იქარე მუშათა პასებს.

ყორდანას მუშათა ეგრობაში გაგრილებება მისა საქართველოში მუშაობისა. აქაც და იქაც ყორდანი ვერ ვერდნობა მშობრებელთა მასებს. აქ ის ვერდნობა ოქტომბრის მიერ უკვე გაუთქვებულ დემემენტებს, იქ კი—ოქტომბრის მითი დამფრბობელ ბურჟუაზიას.

გიორგი სულაქველიძე.

ბიკ დღეს, ჩემდა საუნდნაოდ. კომუნისტურ პარტიის რიგებში ვირცხები, რომ არც ერთი ჩემგახი ერთი წუთითაც არ დავიჭრება, თუ ეს ამას საჭიროება მოითხოვს. დამხარება ვაუწყობს იმ დაწესებულებას—პოლიტიკურ სამმართველოს,—რომელიც ჩემ მიგანბია უღირსულ მწენილავს და საჭირო ორგანა უყოფილ ვლუთის მობრეველოეთის აღმოსაფხვრელად. მეტსაც ვიტყვი, სამკარისია კომუნისტურმა პარტიამ საჭირო დინახოს ჩემი ამ დაწესებულებაში მუშაობა და ჩემც იმავე ხალხითა წვალით იქ სამუშაოდ. ჩა ხალხითაც დღეს სხვა დამწებულეებში ვმუშაობი.

რას იქმნე. რამაშვილი, ასეთია დღეს სულიერი განწყობილება. შესს ყოფილი სამყვსოში.

ქარცივაძის ჩაყარდა ჩემი მოწყობილია კი არ არის, ეს თქვენი უილაკობის და ორგანიზაციული უნებობის შედეგია. დღეს საცლოდონი. იმასაც ველორ ახერხებ, რომ თქვენი ემსართ უწმენლად საზნვრებე გადამაცილოთ. ამკარად განწირულია თქვენი საქმე.

კ. სულაქველიძე.

პარლამენტარიზმის მორიგი მარცხი

გატყლი წლის გაზაფხულზე, პოლონელი მენშევიკების აქტიური დამხარებით მარბლა პოლსედსკიმ სრულიად ადვილად მოახერხა ძალა-უფლებების ხელში ჩაგდება.

პოლონელი სოციალისტები დაწმუნებული იყვნენ, რომ მსოფლიო პოლსედსკი იყო ისეთი პირიგუნება, რომელიც საუცხოვროდ დიაკავდა დემოკრატიის ინტერესებს.

პირველ დღეებში მემამულეების და ბურჟუაზიის წარმომადგენლებმა თუმცა ბრბოლა გამოუცხადეს პოლსედსკის ოქტატურის, მაგრამ მალე დაბრუნდნენ, რომ მათ პოლსედსკისთან არავითარი საბრძოლელი არა აქვთ და მშეინიგრად შეუძლიათ მასთან თანამშრომლობა.

პოლონეთის პრეზიდენტად არჩეული იქნა პილსუდსკის კანონათ, მისივე ყურმოჭრილი შონა, ლევიცის უნივერსიტეტის პროფესორი მოსკოციკი.

დღეს პოლონეთში პოლსედსკის მთავრობაა, რომელიც ამ მარხალის ნება-სურვილის მიხედვით მართავს ქვეყანას.

მართალია, პოლონეთშიც, როგორც დანარჩენ დემოკრატიულ ქვეყნებში, არსებობს სემი, სახალხო წარმომადგენლობის უმაღლესი დაწესებულება, მაგრამ მისი როლი ქვეყნის მართა-მამკობის საქმეში ისევე აბუსაჩად აღდებულა, როგორც ვანსტრუტ იტალიაში, უფრებოში და სხვაგან.

როგორც მუსოლინი დამორჩილებული ყავს იტალიაში

ის პარლამენტი და ათამაშებს თავის დღეებზე, ისე პოლსტესკი არავითარ ანგარიშს არ უწევს სემის მუშაობას.

პოლსტესკიმ გაბატონების მეორე დღევე მაზახინა და მიიღო სემის ისეთი კანონი, რომლითაც პრეზინა და მინისტრები ეძლევა თავისი სერვისის მიხედვით გარეკის ეს „სახალხო წარმომადგენლობა“ კრება. ვინაიდან პოლსტესკი დღეს პრეზიდენტობის ისეთი პიროვნებაა, რომელიც პოლსტესკის მონა-მორილია და მისი კანონებით არჩეული საპრეზიდენტო პოსტზე, ამიტომ მას რასაც პოლსტესკი უბრძანებს, ის უნდა შეასრულოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში დაკარგავს პრეზიდენტის საჯაროქოს. ზაფხულის არდადეგების გამო უკვე რამოდენიმე თვეა, რაც სემის მუშაობა შეწყვეტილი იყო.

19 სექტემბრის ვარშავაში გაიხსნა პოლანეთის სემის საგანგებო სესია, რომელიც მთავრობის ნება-სურვილის წინააღმდეგ იყო მოწვეული.

პირველ სხდომაზევე სემმა ურაცო მთავრობის მიერ პრესის წინააღმდეგ გამოცემული კანონი. შეიტანეს აგრეთვე წინადადება მთავრობისათვის უნდობლობის გამოცხადების შესახებ. ასე რომ სემი შეეცრაბა დიდი საკითხების გადასაწყვეტად, მაგრამ დახეთი პოლსტესკის, „იავებობა“. ის დაბრუნდა მსებულებთან, არც თვით ისურვა სემის სხდომაზე დასწრება, არც მთავრობის დანარჩენი წევრები გამოცხადებულან, ხოლო მეორე დღეს 20 სექტემბრის, სემის მორაგე სხდომა არც ეს იყო დაწყებული, რომ მთავრობის ათეულობის მოადგილე ბარტელმა გამოაქვეყნა პრეზიდენტ მისიციკის დეკრეტი სემის 30 დღით დათხოვნის შესახებ.

ამ გეგარდ დიდი რიხით შეკრებულ სემის დეპუტატები ხმა ამოუღებლედ დაემოიჩინა პრეზიდენტის ბრძანებას და თავიანთ სახლებში წაბრძანდნენ.

ამ აქიტი პოლსტესკიმ კიდევ ერთი მაგარი სილა გააწვანა დემოკრატის.

საბჭოთა კავშირის მშრომელი ხალხისათვის აქ მოულოდნელი არაფერი მომხდარა. ბურჟუაზიისათვის პარლამენტი რომ აღარ წარმოადგენს წმინდათა-წმინდას, დიდი ხანია ცნობილია, მაგრამ მსყვედრელი ის არის, რომ მსოფლიო სოციალ-დემოკრატის საქვეყნობისათვის კიდევ გაუგებარია ბურჟუაზიის ასეთი დამოკიდებულება პარლამენტისადმი.

იყო დრო, როდესაც ბურჟუაზია ერთგავს პოლარესტელ ძალას წარმოადგენდა. მაშინ მისთვის არ იყო საშიში დამოკრატიაზე ფიცი, მაგრამ რამდენადაც კლასთა ბრძოლა მიიღო მწვავე ფორმად, რამდენადაც კლასი დარწმუნდა, რომ ბურჟ. პარლამენტის საშუალებით არ შეუძლია მის მიღწევის საბოლოო მიზანს—სოციალიზმს ამ უწყარო შეტევებზე გადავიდა ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, ამ უწყარო შეტევებზე შესცვალა თავისი დამოკიდებულება პარლამენტისადმი და გამომხსნა უფრო მსასვედრელი ფორმა ძალა-უფლების შესანარჩუნებლად. ეს ფორმა კი ვასლავი ფაშინი, რომელმაც ყველაზე უფრო იტალიაში ჰოპვა გამოხატულება.

დღეს არ არის დარჩენილი ისეთი ქვეყანა, რა თქმა უნდა საბჭოთა კავშირის გამოკლებით, სადაც ფაშინი ამ: თუ ეს სახით არ არსებობდეს. მართალია ზოგან ის გვირ კიდევ სუსტია, ვერ ასდგენს საკმაო გავლენას სახელმწიფოს მართვა-გამგეობაზე, მაგრამ ეს იმას სრულყოფითად არ ნიშნავს, რომ საბჭოთაის დროს როდესაც ბურჟუაზიის წინააღმდეგ ამ უწყარო საფრთხეები აღეშუქებდა, ბურჟუაზია მთლიანად არ მიიღებს ფაშინს, როგორც ერთ-ერთ-ერთ ფორმას ძალა-უფლების შესანარჩუნებლად.

რამდენადაც ევროპაში მუშათა მოძრაობა დასერიკდება და ის მიიღებს საშიშ ფორმებს ბურჟუაზიული წყობილების არსებობისათვის, იმდენად ფაშინშიც ვასლავდება და პარლამენტარულ წყობილებას ნიადაგი გამოუცდება.

კერძოდ პოლანეთის დღევანდელი საშინაო და საგარეო მდგომარეობა ისეთია, რომ ფაშისტური დიქტატურისათვის იქ საუკეთესო პირობებია.

როგორც ვიცით, დღიდან პოლანეთის დამოუკიდებელი არსებობისა, ამ ქვეყნის მსგევედრები შეუდგნენ იმპერიალისტურ პოლიტიკის წარმოებას. და პოლანეთის ტერიტორიაზე მომხდარი მცირე ერების ჩაგვ-შეიწროებას აღდგენილ პოლანეთის საზღვრებში მიეცა საგანძობი რაოდენობა გერმანელების აღმოსავლეთ სლონაში, უკრაინელები უკრაინის დასავლეთ ნაწილში და ბელორუსები. პოლანეთში მხოლოდ სტეპარობზე აგრეთვე ემარდები.

პოლანეთის რესპუბლიკის მსგევედრებს ძალიან ძალე დაიწვიდნენ, თუ როგორ შეეწროებას და დამცირებას განიცდიდნენ პოლანელები თვითმპრობულური რეჟიმის დროს, როდესაც მათი ქვეყანა სამათ იყო დაუყოფელი იმპერიალისტურ სახელმწიფოებს შორის.

რუსეთის თვითმპრობელობამ პოლანეთისათვის ატონიონია გამოიქცა, რა თქმა უნდა იტყვიეთ, მხოლოდ მას შემდეგ, როდესაც ეს ქვეყანა თვითვეს მილიარდი დიპყრო გერმანიის ჯარებმა.

სამაგვირო პოლანელმა პანენამ მწვენივრად შეიტვის თვითმპრობელობის ავტრების ზნა-გველუბებზე და სწორად ისევე განაჯარბნე მცირე ერთა შევიწროებას, როგორც პოლანეთის ნიკოლანის მთავრობა სსკარავდა. ასეთ პირობებში, მცირე ერთა გრავუნდო მთხოხენილებების დაუცემაოფიციებლად შეუძლებელია პოლანეთში დემოკრატული წესებით ქვეყნის მართვა-გამგება.

ამას ზედ ერთვის აგრეთვე ამ ქვეყანაში შექმნილი სამრეწველო კრიზისი. თვითმპრობელობის დროს, პოლანეთში შედარებით კარგად იყო განვითარებული წარმოება, კერძოდ კი საფეიქრო მრეწველობა. ამის გამსაღებელ ხაზარს კი რუსეთის იმპერიის დანარჩენი კუთხეები წარმოადგენდნენ.

პოლანეთმა საბჭოთა კავშირთან იმთავიანედ მტრული პოზიცია დაიკავა. 1920 წელში წარმოებულმა ომმა საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ როლანეთის უარსკცელი ზიანი მიყენა. ამ ომს კი პოლანეთი აწარმოებდა საფრანგეთ-ინგლისის კარნახით და აქტრული დამხარებით.

მიუხედავად ამისა პოლანეთის რესპუბლიკის მსგევერება და დემონსტრაციული შეიგნის ის ანაზარყო კენჭობება, რომ პოლანეთისათვის აუცილებლობას წარმოადგენს საბჭოთა კავშირთან კეთილმეზობლური ურთიერთობა, რათა ამით შესაძლებელი გახდეს ნორმალური სავაჭრო აღებ-მიყვება და ორი ქვეყნის შორის.

ინგლისის მთავრობა დღესაც თვავამოდებით ცდილობს პოლანეთის ჩათრევის ანტი-საბჭოთა ბოცეში. მარათალია სავესტები მის ზრახვები ვერ განახორციელო, მაგრამ ეს მიეწერება ბალტიის სახელმწიფოებსა და პოლანეთის შორის ინტერესთა წინააღმდეგობას, რომელია დამლევა დემონსტრაციული შესსლო ჩემპიონენმა.

პოლანეთი განიცდის სამრეწველო და ფინანსურ კრიზისს, რაც ირევის უმუშევრობას და მშრომელთა ცურონიმურ გაკრებებს.

თუ ამას დაუმატებთ გლეხობის უკმაყოფილებას, რომელსაც ვასლავი ევრ შოგინის ის ანაზარყო კენჭობება, ამ უწყარო გახდება, რომ პოლანეთში ფაშინისათვის არსებობის ნიადაგი, რომლის ვარეშე მოსალოდნელია მშრომელთა უკმაყოფილების ნიადაგზე რევილიკონისური გამოსვლები და საბოლოო ანაგაზით ბურჟუაზიული წყობილების დამოხაზა.

პოლსტესკიმ სემის აგარეთი პოლანეთის მშრომელ მოსახლეობას საკმად დიდი სამსახური გაუწია. ამ აქტრით ერთხელ კიდევ გაყალბდა მენშევიზმის ლდერების მტკიცება დემოკრატისა და პარლამენტარიაზმის აუცილებლობის შესახებ.

ამიერიდან პოლანეთის მუშათა კლასი, მშრომელ გლეხობასთან ერთად კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით უფრო მეტიად დაიარაზეება როგორც პოლსტესკის დიქტატურის გასანადგურებლად, ისე პარლამენტარიაზმის მოსასპობათაც და დაამყარებს პროლეტარიაზის დიქტატურას.

კოლოტიძის მიმოხილვა

საფრანგეთის რევოლუციონერების მარცხი; ამერიკის ფაშისტური ლეგიონი პარიზში; პარლამენტარობის სიკოტრის კიდევ ერთი ნიმუში

საფრანგეთის რევოლუციონერების მიერ დაწყებული გაღივებული კამპანია საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ მარცხით დამთავრდა. 17 სექტემბრის სხდომაზე მინისტრთა საბჭომ გამოიტანა დადგენილება, რომელიც ამბობს, რომ არ არის საბჭოთა, არაფერი ამართლებს ამკამდა საბჭოთა კავშირთან ურთიერთობის შეწყვეტას და მისაღება საბჭოთა მთავრობის წინადადება ურთიერთ თვდასუსტებლობის ხელშეკრულების დადების შესახებ, რაც სრულიად არ ეწინააღმდეგება 1924 წ. ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ ვალდებულებებს.

მინისტრთა საბჭოს ასეთმა დადგენილებამ ცუდ გუნებაზე დააყენა კამპანიის ავტორები და რევოლუციური წრეები. დეპარტამენტების პრესა მოწყენილი კითხით აღიარებს დიდი შანსებით დაწყებულ, მაგრამ ყოვლად გაუმართლებელ და ლიბერალური ბურჟუაზიისათვისც კი მიუღებელ მანტრისტური კამპანიის დამარცხებას. მათი ცდა ამხანაფი იქნათა მიმართული, რომ ჩიხში არ მოეწყვიდნენ, როგორც მოახერხონ თავდასაცავ პოზიციებზე შეტერება არ მოხდეს დაწყებული კამპანიის სრული და სამარცხვინო კაპიტულაცია. ამიტომ ისევ ვაზარბოძენ მას შერეობილებული ტონით რაკოსის გაწვევის აუცილებლობის მოტეხი, რადგან, თითქმის მისი დატეხივა ხელს შეუშლის ნორმალური ურთიერთობის განვითარებას.

ინალება მოიხევა: რამ გამოიწვია ამ კამპანიის დაწყება ისტანბულში მომენტში, ხა მიზანი და დანიშნულება ჰქონდა. მას?

კამპანიის პროცესში ყველადათვის ნათელი გახდა, რომ მისი დაწყების მიზეზი არ იყო ს. დ. და ს. ბ. გეორგიანების პლენუმზე ოპოზიციის მიერ წარდგენილ დოკუმენტზე რაკოსის ხელის მოყვრა, ეს დოკუმენტი მხოლოდ საბაბი შეიქმნა, ხალხივე შექცეული ხელის მოკიდება და მოტეხის გაეთება წინასწარ განზრახულ და გადაწყვეტილ კამპანიის დასაწყობად.

საფრანგეთის რევოლუციონერული ხანებში გაღივებული შეტევის აწარმოების კომუნისტური ორგანიზაციების წინააღმდეგ, ეს-გამოწყველილი კომუნისტური პარტიის გაჯანსაღება და ავტორიტეტის სწრაფი ზრდით უპირატესი გაჯანსაღება და ავტორიტეტის ბურჟუაზიულ წრეებს მასზე, რაც მიზის ქვეშ აყენებს ბურჟუაზიულ წრეებს რევოლუციონერული გათვლილების გასამართლებლად, საქმე იყო რამე მიზეზის შექმნა, ხოლო ასეთად, მეტად ხელსაყრელი იყო კომუნისტური მოძრაობის ზრდის საბჭოთა მთავრობის მუშაობასთან დაკავშირება და ამ როლში მისი დაბლომატური წარმომადგენლის რაკოსის გამოყენება.

ამას გარდა ახლო მომავალში 1928 წ. გაზაფხულამდე, საფრანგეთში უნდა დაიწყოს პარლამენტის ახალი არჩევნები. ეს მოითხოვდა ნიადაგის პარალელბას, წერილ ბურჟუაზიულ მასებს, რომლებიც მემარცხენი რადიკალური პარტიების მიყვებიან, კომუნისტების გამარჯვებით დამიზნება და საარჩევნო დროს თავისი გაჯანსაღების ქვეშ დაყენება.

შოხანდელი ძალით განწყობილება პარლამენტში ძალიან უშლის მათ ხელს თავის პოლიტიკის ამკვრა გატარებაში, რადგან მთავრობის „უმრავლესობა“ კომინიკაციურია, არამტკიცე, როგორც ეთიკი, 1924 წ. არჩევნებში გამარჯვება „მემარცხენე“ ბლოკს ხელა წილად. მაგრამ მთავრობაში ის სწორად მარცხდებდა პარლამენტის ბურჟუაზიულმა, მერკანტილურ პოზიციის წყალობით ფინანსიურ საკითხებში და ბიუჯის შემოკრებით ფრანკის კურსის დაკეცვის სახით, რომელსაც ანაბეჭდო მსხვილი კაპიტალიზმისათვის ომის და ვერსალის ზავის ერთი მთავარი ავტორი რამონდ პუანკარე, რომელსაც პარლამენტის უმცირესი სოხამი გარედან ამარჯებს მსხვილი კაპიტალის ბირჯი, არ შეუძლია იყოს გაბეჭდული გამარჯვებით მათი პოლიტიკის და ამიტომ ისინი არაფერს დაერიდებინან, რომ პარლამენტ

ში შექმნან უმრავლესობა და ამ მიზნის მისაღწევად მიმართონ ყოველგვარ საშუალებებს, შეგასთან ინგლისის შუბლ-მავრობა, შოხეველი კომინტერნის ყალბი დოკუმენტები, და საბჭოთა მთავრობის რეგულაციონურ მოქმობა.

არ არის საფუძველი მოვლენებზე ის გარემოება; რომ ამ კამპანიაში დიდი როლი ითამაშო უტორობის ტრესტმა დეტრინდის კამპანიაში, რომ ინგლისის ნავთის სინდიკატმა, რომელსაც დიდ კონტრენტის ადვოკატს საბჭოთა ნავთი ევროპის ბაზარზე, დიდი თანხები თუესს სავარანგეთის რევოლუციონერ პრესას კამპანიის გასაშუღლად. დეტრინდები, რომელმაც აქტიურად გამოვიდა ინგლის-საბჭოთა ურთიერთობის ჩასაშუღლად, რა თქმა უნდა, არც დავერიდებდა ხარჯების გავცეხს ამავე საქმისათვის, მით უმეტეს, როდესაც მათი დიდ სამსახურს გაუწევდა კონსერვატიული მთავრობის ანტი-საბჭოთა ფორმტში საფრანგეთის მოქცეობა.

აი ვინ იყვნენ დანერტრესტებულნი, ვინ შექმნა და რა იყო მათი მიზანი საფრანგეთის ანტი-საბჭოთა კამპანიაში. მაგრამ კამპანია დამარცხდა,—დამარცხდა, რადგან საბჭოთა კავშირთან ურთიერთობის გაწყვეტა ის ვინაზმებებოდა რუსეთის ძველი სესის წერილ მესვკეთებოთა ინტერესები, რადგან ამ ნაბიჯს არ დადასტურებდა „ნაციონალური კონცენტრაციის“ მთავრობის კომინისტური უმრავლესობა პარლამენტში. ყველა ამ პირობებმა აიძულა საფრანგეთის რევოლუციონერ ბურჟუაზია და მისი წარმომადგენლები მთავრობაში, რომ დამარცხდებოდნენ დიდი ენტრეტისშით დაწყებულ ანტისაბჭოთა კამპანიის დამარცხებას.

ანტი-საბჭოთა კამპანიის ფართოდ გაშლით სინატილს მიცემული საფრანგეთის რევოლუციონერული შექმნილი ატმოსფეროს ყოველმხრივ გამოყენება და საბჭოში მის დიდ ფინანსიურ შესაძლებლობას აძლევდა დეტრინდის კამპანია და პარიზის ბირჯება გაბატონებული მსხვილი ბურჟუაზია.

კამპანიის ავტორებმა და ინიციატორებმა, თავისი სუსტი ძალების ხელშეწყობილი მოქმენების შესაქმნელად და საშოგადილებელი აზრის დასაშინებლად, გადაწყვიტეს, კამპანიის პროცესში, ფაშისტური დემონსტრაციების მოწყობა პარიზის ქუჩებზე. მაგრამ ამისათვის საჭირო იყო ორგანიზაციულად დარბაზული და დისციპლინარული ძალი, რაც მათ არ აყავდათ. ამიტომ ის უნდა მოეწეოთ გარედან ასეთად აირჩიეს ამერიკის ლეგიონი, რადგან მისი მოწყვეტილი მეორე საქმესაც აყავებდნენ, ამერიკის ბურჟუაზიისათან, რომელიც ასე ძლიერ სავიროად დღეს საფრანგეთისათვის არ მართა როგორც კრედიტორი ფინანსიური კრახისთვის ასტილებლად, არა მერ დაბლომატური კავშირის შესაქმნელად, ინგლისთან ლადდასამართლებილად, მეგობრული კავშირის განსამტკიცებლად.

ამერიკის ლეგიონი, რომელიც დაარსდა ოთხი დროს 1918—19 წლებში და შესდგება რევოლუციონერ-„პატიოტურ“ ოფიცრებისაგან, წარმოადგენს ისეთივე ფაშისტურ ორგანიზაციას, როგორც ინგლისის შავ ხალხთაინდის. ეს ორგანიზაცია წარმოადგენს კაპიტალისტების დაწვევარაზს მეშენისათვ პოლიტიკურად ეკონომიური ბრძოლის მომენტებში და მას ინაზავს და არჩენს ამერიკის „დემოკრატიულ“ მთავრობა.

19 სექტემბრის, შიჯარალებული ძალით გაგვარებულ და დაკულ პარიზის ქუჩებზე, ამერიკის ლეგიონის ალუმბი გაუშრობა საფრანგეთის რევოლუციონერ მთავრობამ. ამ უშიზაროს დემონსტრაციის შემდეგ მოხდებოდა შესაქმნელად და ყალბი ნაციონალური ინსტიტუტის დასაქმნელად, მათ მოაწყვეს ასეთივე ყალბი ტყუილობა ომის დროს დაღუპულ უტნობ ამერიკულ გჯარისკაცის საფუღებზე.

სისლბით მოვაჭრე ბურჟუაზიას, რომელმაც თავისი

მილიტარისტული გეგმების განსახორციელებლად შექმნა მსოფლიო ომი და 30 მილიონ კაცს წაართვა სიცოცხლე, უახარა 30 მილიონი საფლავი, შესწავლა გამებდავობა და დათვარობა, რომ ეხლა საეკლესიოა გასწილი ამ საფლავებზე, კვლავ სამართი დისკოლოგია შექმნას, ცვაღდს ახალი ომების დასაწყებათ.

მაგრამ ესლანდელი განმარტობა... განწყობილება და შეგება ფართო მასების... განსხვავდება 1914 წლისგან. ლევიანის დემონსტრაციის დაუპირადობა და კომპარის ხელმძღვანელით მოწვეული რევოლუციონერი მისების დემონსტრაციები პარიზში და პრაგის კოლურ ქალებში. სიც-დემ. ამ შემთხვევაშიც, როგორც ყოველთვის, პირნალოდ შეასრულა თავისი მოვალეობა ბურჟუაზიის წინაშე, უარი სთქვა მონაწილეობის მიღებაზე, მაგრამ მასები გაბედულად შეზღვედნ რევოლუციონერი ორგანიზაციების მოწოდებას და თავისი გრანდიოზული დემონსტრაციებით ჩრდილში დააყენეს საფრანგეთის რეპუტაციის რევაზში.

ლევიანის ყალბ ცერემონიებს, რევოლუციონერმა პროლეტარიატმა დაუპირადობა სცილებით დასჯილ ამერიკულ ამხანაგების-საკოსა და ვანკეტის სხვისი ლოხნევი. საკოსა და ვანკეტის დაცვის კომიტეტის მიდევნის ლეკენის (ცდაცემული იყო ლევიანის ტანსაცმელი და დაატორმებულ იქნა მანძივე) რაბახილმა ლევიანის წრეგანა: „დეე, სტურობობადა და ვანკეტის სხვანა“; სირტილის გრძობა დაბადა ვანკეტის მისკიდულ ვულში: ქ. კლიშის თვითმმართველობამ, სადაც კომუნისტული უმრავლესობაში. 19 სექტემბრის ანტი-ფაშისტური დემონსტრაცია აღინიშნა ქალაქის ერთ-ერთი მოღრანზე საკოსა და ვანკეტის სახელის წოდების მიქვითი.

19 სექტემბრის ანტი-ფაშისტური მუშის ფართო დემონსტრაციები უტყუარი მანქანებელია პროლეტარიატის რევოლუციონერი შეგების და ინტერციონალური სოლიდარობის, ის კიდევ ერთი გაკეთილია საფრანგეთის რეპუბლიკის ბურჟუაზიასათვის, რომ შეუძლია საბჭოთა ინტრიგებით და რეპრესიებით მას არ შეუძლია რევოლუციონერი მოძრაობის შეკეცა, რომ ფაშისტური ლევიანები მას ვერ დაიხსნის აუცილებლად ამარტებისაგან.

19 სექტემბრის დემონსტრაციის მოთხოვნით გაიხსნა პოლონეთის სემის სესია.

პოლონეთის სემი სანიშნო გამოსატლებება პარლამენტარიზმის იდეს სიკურტისა და დაცემის. დიდი ხანია, რაც პოლონეთის დიქტატორმა დენერალ პოლსუდსემ საჯაროთ წაართვა მას ყოველგვარი უფლებები და თავის მორიღების ქვეშ დააყენა იგი. დიდი ხანია, რაც მას სახელმწიფოს მართავ-გამგებობის სფეროში აღიარებენ არაფერს ეკითხება. მაგრამ ეს სეროგატული უფლება ახალია და უსაქმოდ დაწყებულივება მაინც არსებობს, რომ ფრამალური დასტური მიხცის დიქტატორის შეუხუღდელ მოქმედებას.

თუ როგორი შეზღუდვებას ამ „პარტიკულუმ“ დაწესებულებაზე თვით პოლსუდსკი, ნაილაოდ სწინს მისი ვანკეტებიდან ერთ-ერთ დილომატურ ბანკეტზე, სადაც მას სთქვა: „ქვეყანაზე არ არსებობს იმზე უფრო მეტი სახალღო დაწესებულება, როგორც სემი და სენატ“-ო. აქედან ცხადია, თუ რა ფასი და ღირსება აქვს მას გამუხანდურელ უფლებების მყარბოელ ლენერლისათვის.

პოლონეთის „სოციალისტური“ პარტია, რომელმაც სელი შეუწყო წარსული წლის მისში პოლსუდსკის სამხედრო გადატრიალებას, დიდი იმედებით შეზება მის გამარჯვებას. გადატრიალების წინა დროს მთავრობის კონკილიდან განდევნილ სოციალ-შოზისტებს ეგონათ, რომ კვლავ აღადგენდნ დაკარგულ მდგომარეობას პოლსუდსკის დახმარებით; მაგრამ ეს ოცნება არ გაუმართლდა. პირიქით, მალე გამოიყვანდა მისი დიქტატორული უნებება და წაართვა მათ საშუალება სემის დაბანძუა უმინრო ლაბორისაც. ამის შემდეგ პეკსოველებმა ვანკედს ოპოზიციონერი ლიბერალური ბურჟუაზიის უკანა რიგებში ჩადღვინა და წურბული სემის უფლებების დაცვაზე და აღდგენაზე, ეს კრიზისი ამემაღ უარესადაა განვითარებული. ოპოზიციონერი ჯგუფები მოითხოვენ სემის ვანკეზე და ახალი არჩენების დანიშვნას. ამ მოთხოვნების განხორციელებასაგან, ახალი არჩენებმა საგან თვითელე მათგან აქვს საუთარი მიზანი და პერსპექტივები, მოყლიან მანდატების გაიღდება და უმრავლესობის შექმნას. ამიტომ პეკსოველები (ცილიბენ სემის დაუყენებელი ვანკეები, ნაც-დემოკრ. კი უნდა სემის ვანკეებზე შეაცვლინონ საარჩევნო კანონი იმდნად, რომ მუშებს და გლეხებს წაერთვის საშუალება არჩენებში მონაწილეობის მიღების. პოლსუდსკის სახით ჯარის გამატრინებულ წარალბებს არ უნდა არც ერთი მათგანს გაძლიერება, წინააღმდეგია სემისათვის უფლებების დაბრუნების, ვერ მოითმენს სემში მის საწინააღმდეგო ვანკეობლებს და მოსრინებულ დროს, უთუოდ, გადასწყვეტს ვანკეობრად უფლება ახალი და დაწყებულების გაუქმებას.

სემის პირველ სტომბაზე გამაშკარებდა ოპოზიციონერი პარტიების განხარება, რომ სემის მოწვევის მიზანი იყო პოლსუდსკის საწინააღმდეგო დემონსტრაციის მოზიდვა და დიქტატორმაც და დააყენა პასუხის გაცემა. პრეზიდენტ მოსიციკის დეკრეტი საგანგებო სესია დაიხილვინალა გამოსაცადა.

პარლამენტარული სისტემა, სემის კრიზისის სახით, როგორც სწინს, უფსოველება თავის დასასრულს იგი მივიდა ფორმალურ კაპტულიაციაშივე. პეკსოველებიც სწორედ ამიტომ ამბობდნ და იხიხიან: „მოსლეს ლიკვადოცია ფეცკის“-არც დიქტატურა, არც სემი“-ო.

არ ვგვიხან, რომ პოლსუდსკიმ, რომელიც ასე საოველობის ამ უფლებებო დაწყებულებით, რომელმაც ის ამუშავებს თავის სტრეგიისამებრ, წადიდეს ასეთ კომინიკაციაზე, დათანხმდეს სემის გაუქმებას ან ახალი არჩენების დანიშვნას, სანამ არ გააკეთებს ყველაფერს, რაც უზრუნველყოფს მის ცხლანდელ მდგომარეობას, ერთი თვისი საგანგებო სესიის დათხოვნა სურბოდ მით არის თავისათვის, რომ მას უნდა ოპოზიციონერი ჯგუფებისათვის ფრთხილ შეკეცა, და „წესილიან“-ი მოუფიქვას.

ყოველ შემთხვევაში პოლონეთის სემის ეს კრიზისი აშკარა მაჩვენებელია, თუ რამდენად გაკორუმპულია პარლამენტარული სისტემა, როგორ აშკარა უარყოფამება მისული სოციალ-პორტუნისტების ეს სათავაზუნებელი მისების მონატყუებელი დაწყებულება. რომლისცი იმინდ ანატრად სოციალისტის განხორციელებას, და რაც მალე დასასრულდება პარლამენტარიზმის ეს საბედისტური კომედი. მით უკეთესია რევოლუციონერი მოძრაობისათვის, მუშათა კლასისათვის.

ვ. პიშვილი.

ს ა ნ ა ნ ტ ო ო მ ი

5.

„ნიუ-იორკის სტანდარტის“ და „ვაკუემ ოილ“-ის წინააღმდეგ პირველად გამოვიდა „სტანდარტ ოილ ოფ ნიუჯერსის პრეზიდენტი ვალტერ ტრაიკი. უკანასკნელის პროტესტი გამოწვეული იყო „იოილ“-დეტაკე შევლის წინადადებით. ტრაიკს სულ მალე მოეცა დეტარდინგის მოკეა, რომელმაც სასტიკი პროტესტი განაცხადა ორთფე ამერიკული ფირმების წინააღმდეგ, მან ზალი და-

სლო „ნიუ-იორკის სტანდარტს“ და „ვაკუემ ოილს“, რომ მათ ჩაიდინეს ისეთი საქმე, რომელიც „კაპიტობრობის ინტერესების წინააღმდეგია და ყოველგვარ რწმენასა და ემთილ-მომბოლურ განზომებებს ძირს უთხრის“.

დეტარდინგი ამით არ დამკაყოფილებულა. მან დემაგოგის მიმართა და შეეცადა მ. შტატების ნათვის მწერა მოებლების ამგარბებას. მან შეეცადა იმის დატყობნა,

რომ დადებული ხელშეკრულება შ. შტატების სანავთო მრეწველობისათვის დამღუპველია, რომ რუსეთის იაფი ნავთი ამერიკის ნავთს ლაზარს ჩასცემს.

სინამდვილე რომ ბაქოს ნავთს ამჟამად შვედეთზე უფრო მეტად უსაფრთხოა მხრივ ვერ გავმტყუნებდებოდა, მაგრამ იქ იმაზე ლაზარს, რომ სანავთო ნავთი ამერიკაში მიყვება და იტალია წარმოების დასცემს. ზემდგომი საკითხის მთავარი აზრი და შინაარსი ორთავე მოწინააღმდეგე მხარისათვის იმაში მდგომარეობს, თუ ვინ დედატრონება ევროპის და აზიის ბაზრებს.

ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ თუ დეტრინდენგი როგორ მოწოდებული იყო ბაქოს ნავთი თავისი საკუთარი ორბიტრში მოექცია. რა თქმა უნდა, თუ ის იტალიაზე ხელშეკრულებას დასდებდა, როთოგორც თვისიკლები, კაცობრიობის ინტერესის საწინააღმდეგოა აღარ იქნებოდა, ხოლო რადგან ეს ამერიკელებმა ჩაიდინეს, აქტი დამღუპველი და ამორალურია. მორალის ორბიტრმა, რაც კაბიტალისთვის თანდაყოლილ თვისებამ შეადგინა, ამაზე უფრო აშკარით მხელია რომ სადღე გამოიჭრებოდეს.

მორალი, კაცობრივობა, კაცობრიობის ინტერესები იმდენად თამაშს როლს ან საქმეში, ყოველი ეს იმდენად ეინტერესება დეტრინდენს, რამდენადც შარშანდელი თაობი. გარდა იმის, რომ ამერიკელებს ხელშეკრულებით ნავთი ჩაუვარდება ხელში, და ამით ინგლისს ჯგუფს ეეროვას და აზიის ბაზრებზე სასტიკ მტრეკეთებას გაუწყვეს, ევროპაში სანავთო საკითხის გამო მდგომარეობა საგრანოზო დროს გაწვევებულია. ყველა სახელმწიფოები (კლინობენ მილიონ ზომები, რომ სხვებისაგან ნაკლებად იყოს დამოუკიდებელი.

ესპანეთმა ნავთის მონოპოლია შემოიღო, რაც დეტრინდენს აგენტებისათვის, ცხადია არ არის ხელსაყვლი. უკანასკნელი ცნობების მიხედვით, ესპანეთის მავალით უფროდ იტალიაც გაყვდება. ეს ორი ქვეყანა-ი ინგლისის სანავთო წყაროსათვის, სინტერესს ობიექტს წარმოადგენს. განსაკუთრებით იტალია, რომელიც ხანძრის საქმეში ათეული წლებია რაც ინგლისის კლანკებში იყოფოდა და თავი ვერ დაუხსნევია.

აქედან აშკარაა, რომ ინგლისის სანავთო ინტერესები საფრთხეში არის, რასაც ითვლისწინებს რა მოქ. დეტრინდენგი, უღებლობს ყოველგვარ ზომებს, რომ საქმე ან ლოა კონფლიქტამდე მიყვებოს, ან და ცხარე გამოსვლებითა და რეპრესიებით ამერიკელები დაიძობაზე წაიყვანოს.

სიტყვიერ და წერილობით პროტესტებს მოყვა პრაქტიკული ნივთიერების ცნობილია, რომ ამერიკა სპარსეთის ნავთიანი მდამოიხებით დაინტერესებულია. გარდა იაზრად-ტრული ფინანსების სპარსეთის მთავრობასთან იყო იფიციალური ფინანსური მრეწველი, რომელიც ნავთის ინტერესებს წარმოადგენდა. ეს მრეწველი გადამრეზულ იქნა. რასაკვირველია აქ საქმე გვაქვს ინგლისის და გერმანიის ინგლისის სანავთო წრეების ინტერესებთან. კონფლიქტის დაწყების შემდეგ „რეალი დეტრ“ უკვე დიდ ყურადღებას აქცევს რუმინეთის ნავთს. უკანასკნელი ცნობებით,

4,5 მილი. სტრალინგამდე განზრახულია გადაღებული იქნას რუმინეთის სანავთო წარმოების აღსადგენად და ახალრობინებულად. ეს აქტი ხდება ამერიკის წინააღმდეგ, რომელიც თავის მხრივ რუმინეთით დაინტერესებულია. დეტრინდენგი ახალ ნაბიჯებს სდგამს გალიკიაში, მესოპოტამიაში, ბორნიო იავაზე და თვით უკიდურეს შტატებში, სადაც მას მრავალი ძველი აქვს გამბეზულ სხვა და სხვა ფორმებთან. კალიფორნია და იაზირი შუალს კუთვნილი მთელი რიგი ნავთის სადესტრიალია ფორმებისა. ამავე დავალებში შელსავე ფორმის „ნოქსადა პეტროლუმ“ ს. უკანასკნელი ცნობით ახალი 300 ჯეკონის სივრცის ნავთიანი მდამოიხებით შეუძენია, რომლის საექსპლუატაციო ორბიტალი დეტრ-შელოთან შეთანხმებით 4 ნახევარი მილიონი დოლარი გადაუღვია. ამასთან ერთად, ვოლფის სადენ-

ტის ცნობით, ჰერნი დეტრინდენგი აწარმოებს მოლაპარაკებას ჩინეთში ნავთის შეტანის მონაპოლის მიხედვით.

ყველა ეს ზომები მიზანშეწონილია შ. შტატების სანავთო წრეების წინააღმდეგ. სამაგიეროდ, არც ამერიკის ნავთის მრეწველები დგანს გულზე ხელდაკრეფილები. რათქმა უნდა, მათი მდგომარეობა უფრო ძლიერია ვიდრე ინგლისის ჯგუფების და ამით ახსნება ის გარემოება, რომ ამერიკელები ნაკლებ ნერვოზებას იჩენენ, ვიდრე მტრ. დეტრინდენგი და მისი ლაქები. კონფლიქტის დაწყებისთანავე „სტანდარტილი“ იღ ნიუჯერსი“-ს პრეზიდენტი ვალტერ ტრული ევროპაში გაემგზავრა. მუხაბეთის მიზნით დეტრინდენთან მოლაპარაკება ასახლებენ. ეს ასეც იყო, მაგრამ სანამ მოლაპარაკება გაიმართებოდა, ტრულმა ინგლისს ვეერილ უსვია და გერმანიაში ჩამოვიდა, სადაც სხვა და სხვა დაინტერესებულ მოლაპარაკება გამართა ნავთის მიწოდების შესახებ. დამწვლებით ამზობენ, რომ მთელი რიგი ფორმებთან დადებული იქნა ახალი ხელშეკრულება. განსაკუთრებით საინტერესოა ხელშეკრულება ე.წ. ფირმა „ი. გ. ვარდლან“-ს გამგებთანთან ბერნარს ცდების შესახებ. ამ დეტრინდენგთან არის, რომ ტრული პირველად ყოფილი ამერიკელია და ინგლისის ინტერესებს ამერიკელი თვალსაზრისით უყურებენ.

„ნიუჯერსი“-სადმი „რეალი დეტრ“-ის დამოკიდებულება ჩვენ აღვნიშნეთ. აღვნიშნეთ აგრეთვე ისიც, რომ ტრულმა პირველი პროტესტი განაცხადა „ნიუ-იორკის სტანდარტის“ და „ვაკუუმ ოილის“ წინააღმდეგ. ლოცნიერ იქნებოდა, რომ ტრული პირდაპირ ლონდონში წასულიყო და იქ დეტრინდენთან ერთად შეტევის საერთო ფორმულა გამოეხატა. სინამდვილეში კი მან მხოლოდ გააკეთა. გერმანეთში თავისი ინტერესები გაამაგრა და დეტრინდენგს შემდეგ ესტუმრა.

რას ნიშნავს ეს?

ცხადია იმას, რომ დეტრინდენგი წამოვიდა არა როგორც თავისი ფირმის (ა. შ. რეალი დეტრ-შელოის) ამრის ერთი დენერგოლანგი, არამედ, როგორც „სპინდონის მკალიერი“, რომელიც პირველ-ყოფილი ამერიკის ინტერესებს წარმოადგენს. ეს უსუბერედი არის. „სტანდარტ ოილის“ ყველა ფორმები ერთი მეთოდზე როკფელერის ოჯახური და ნათესაური დამოკიდებულებით იმდენად დაკავშირებულია, რომ „ნიუჯერსის სტანდარტი“ უწინ დეტრინდენთან გაწყვეტს კავშირს, ვიდრე სტანდარტ ოილის დახარხანს განყოფილებთან.

ქვის გარეშე. კარავა იქის ეს გარემოება ჰერნი დეტრინდენგზე. ამიტომ ყველა ეს ნაბიჯები, რომლებსაც ის სდგამს, ჯერჯერობით მანოიერებია, ისე როგორც მინტერ ტრულის მოქმედება. ლოა კონფლიქტის შექმნა, საკითხის აშკარა სანავთო ომშიღის მიყვანა, არც ერთი ჯგუფისათვის სასურველი არ არის, მით უფროც დეტრინდენგისათვის, მიუხედავად იმისა, რომ შოლოლი პრესის დიდ და ნაწილი (გაიხიბნითი საფრანგეთის უკანასკნელი მდამოიხებით) ვუხვებ დაყენდა და საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ ამახილდა, რაც ყოველ მიზეზს გარეშე მხოლოდ და მხოლოდ ნავთის ანარკულია.

ყველა აღნიშნული მანოიერები ორთავე მხარისაგან საშეალება მიზნის მისაღწევად. მიზანი კი იმაში გამოხატება, რომ ერთ მათგანს ევროპის და აზიის ბაზრებზე ფაქტობრივი მონოპოლია მიენიჭოს. ხოლო ეს უნდა მოხდეს ისე, რომ არც მწველი დაიწესოს და არც მწველი.

ის, რაც ამდენ ხანს მოხდა და ახლა ხდება ეს მხოლოდ ნაპირწყობებია, რომელიც ადვილი მოსალოდნელია შეუძნელებელია ჩვენებს. ცინადენ შესაძლებელია, რომ ორივე მეთომარ მხარეს შორის კომპრომისი მოხდეს. მაგრამ საბოლოოთ ეს საკითხს არ სწევს. გორდის ცნობით გუბხნელი რჩება და სწორად საქმე იმაშია, შესაძლებელი კი ამ კვანძის უშუქინელოთ გახსნას?

ადგილობრივი პირობები თბილისისა და საქმის წარმოების გეგმვა

პრ. რ. გვამა

ამ-ჯ. რკინის გზაზე 1921 წლიდანვე სწარმოებს მიმდინარე მიმოწერისა და ბეჭდვითი მასალის თარგმანს ამ-ჯ. დელეგაციის მიხედვით რესპუბლიკა ენებზე.

გარდა თარგმნის, გერმანულენოვანი „გამაგრებენ-ბული კომისია“ აწარმოებს სხვადასხვა ტექნიკური ხასიათის მუშაობასაც, როგორც, მაგალითად, მუშა-მისამ-სახურების კომისიის მიხედვით გადაჯგუფების, რომ ამით გადავიღებულყოფი სკემის წარმოების დაწყება დასხვებულ კომისიის ნაყოფიერი მუშაობისთვის კი აუცილებელი იყო წინასწარი, შესაფერი პირობების მომზადება.

— რა გავითვალთ ამ მხრივ?

ამ-ჯ. რკინის გზის სამართლებრივი გამკაცობასთან დაარსებულმა სატერმინოლოგი კომისიამ განმარტა მოკლე ლექსიკონი (საგზაო ტექნიკური); გადათარგმნა იქნა საქონლის ნომენკლატურა; ამ კომისიის წევრთა აქტიური მონაწილეობით თარგმნა და გამოიცა აგრეთვე ქართულად „სავაჭროლოგი ტერმინები“, რომელსაც ქართული აქვს მოკლე სააღმშენებლო ლექსიკონი. სატერმინოლოგი კომისიამ შესწავლა მუშაობა და საქმის მთელი სიმძიმე თავს დააწვა გამაგრებულ კომისიისა, და მის გამგებლობის ქვეშ მყოფი მთარგმნელთა ბიუროს, რომელთანაც დაარსებულია აგრეთვე საერთაქცო კომისია ყოველ სატერმინოლოგი კომისიის წევრების მონაწილეობით.

სარედაქციო კომისია იხილავს მხოლოდ წიგნების თარგმნის, ხოლო დანარჩენი ბეჭდვითი მასალის (ბლანკები, წესები, კოდექსი, ხელშეკრულება, შინაგანი წესები, საგადასახელები და სხვა, თარგმნა და რედაქცია დაეკისრა გამკაცობის სამასალე განყოფილებასთან გამაერთიანებ კომისიის მიერ დაარსებულ მთარგმნელთა ბიუროს.

სანამ ვიტყვოდეთ, თუ რა პირობებში უხდება ბიუროს მუშაობა, საჭიროა ვიცოდეთ აგრეთვე თუ რა სარგებლობა მოიტანა საერთოდ ლექსიკონის გამოცემა.

სანამ არ გვეჩვენა, მთლიანი ტექნიკური და საერთო ლექსიკონი, რასაკვირველია მიზანშეწონილია უწყებათა მიერ ლექსიკონის გამოცემა, მაგრამ უხელოებაც ისაა, რომ როცა ეს თუ ის უწყება შეუდგება ასეთ ლექსიკონის გამოცემას, აღმოჩნდება ვეფეთიელა დაბრკოლებები, რის გამოსწორებას სჭირდება წინდა აკადემიური მუშაობა, აღმოჩნდება, რომ საუწყებათაშორისო გამოცემები სრულიად უგარანდა არიან.

უნდა გამოვხედოთ, სწორედ ასეთ გამოცემას წარმოადგენს საგზაო ტექნიკური ლექსიკონები. შეიძლება თქვათ, რომ ის ვერ აკმაყოფილებს მოთხოვნილობის ერთ მეთავეთაც—კი, რკინის გზაზე ვაკუუმით მეტი ტერმინები გვხვდება, ვინც ამ ლექსიკონშია მოთავსებული. საერთოდ მიღებულია, ლექსიკონის შედგენისას, აიღებენ რომელიმე გავრცელებულ ლექსიკონს, გაღმორწერენ სიტყვებს და ამით კმაყოფილდებიან.

სწორედ ასეთი მუშაობის ნაყოფია დღეს არსებული საგზაო ლექსიკონები; განყოფილებათაგან კომისიის დასახელების პრინციპის მიხედვით შემდგარი წარმის განსაკუთრებით რკ. გზაზე, სახმარებელი ტერმინები უნდა შეეკრიბა. ამ მხრივ როგორცა სწავს, კომისიის მეტრ-მეტრ სიზანტე და დაუდევრობა გამოუჩინა.

გარდა ამისა, თვით ტერმინების დამუშავებაც ვერ არის დამაკმაყოფილებელი. არ არის დაცული სიტყვა, რომელიც ახსიათებს ლექსიკონის გარეგნულ ფორმას, ხშირად სიტყვა თარგმნილია მხოლოდ ერთი მნიშვნელობით და სხვ.

მთხედვად ამ დიდი ნაკლისა, ეს ლექსიკონი, მანც უფრო სასარგებლოა ყველა არსებულ ლექსიკონებთან შედარებით.

ასეთ პირობებში ბიუროს მუშაობაც დაბრკოლდა. ბიუროს წევრები (სამი) თარგმნიან ყოველგვარ ბეჭდვითი მასალას, როგორც წიგნებს, ისე ბლანკებს და სხვ. გარდა ბეჭდვითი მასალისა, ცალკე განყოფილებებში თარგმნიან მიმდინარე მიმოწერის და საერთოდ სწარმოებს მწერა - მოწერა სამართლებრივ ხასიათს და პირ-პირა, ამუშავებულთა ქართული ენა ტექნიკური ხასიათის მასალის დასაძლევად. მაგრამ თუ ამ მუშაობას: მართლაც, რომ მარტვენიამ არ იცის, თუ რასა ექმს მარტვენი.

ტერმინების ნაწლები, ენის უკიდონობა და არსებული ტერმინების გამოყენების სიმწიფე ერთი მხრივ, შინა არეული. საჭიროა „ცარიელი ადგილების“ შევსება და აი, აქ ეძიება ადგილი „შემოქმედების“ ფართოდ გაშლას. ხაზი თვითონ სთხავს სიტყვებს. ამ სიტყვებს თავისებურად აწვავს ენის მთარგმნელი, ხოლო ყოველივე ამას უყურებს მესამე, ქართულის არ მკოდნე პირი, და ხანდახან მივიღებრთაიც ამზობს:

— რა უნდა ქაზნ საწყლებმა? ღარიბი ენა აქვთ, არაფერი არ გააჩნიათ.

ამ კილოზე მოლაპარაკების რიტევი არც ისე მცირეა, რკინის გზა ყველა ამათ ავიღოდა იტყვს, მათი გაწმენდა არც ისე ადვილია.

ისმეტი კითხვა: როგორ უნდა მოელოს ბოლო ასეთ მდგომარეობას? როგორ უნდა მოეწყოს საქმე ისე, რომ აღარ გვემძოდეს: „გამოზავნეთ ჩხარაღა“ (взять) „ანგარიშის თაობა“ (составление), „ერთგულად ამისა“ (согласно этому), „სტატისტიკური დაგზავნა“ (статистическое допешение) და სხვა და სხვა მრავალი.

ეინ სხალის ყოველივე ამას? მიმდინარე მიმოწერის მთარგმნელი, რომელსაც ენის ბუნებისა და ისიც ოლტე-ბატურის არა ემსის რა. არ იფიქროთ აღმნიშნარტრაცია იქნებდეს თავს ამისათვის: ოღონდაც—კი „რამენარტრაცია“ ითარგმნის და დანარჩენისათვის ის თავს არ იტყვებს ანდა როგორ უნდა შეეძლოს აღმნიშნარტრატორს თარგმნის მთელი მასშტაბისგებობის გაცემა, როცა ეს ეტყენება მთარგმნელს: — выте дотрим, перешлите эту бумагу. თარგმნასა და გადაწერას ერთი მეორესგან ვერ არჩევენ.

ან კიდე ერთი შემთხვევა როცა აღმნიშნარტრატორი ადგილობრივ ენებს „დილოცეს“ უწოდებს (ეს გახლდათ მოქ. ნებესყო).

ცხადია, ასეთ აღმნიშნარტრატორს (დახაპი, რომ ამ ეტბრეავება სრავა ამათგანსალტის“ ყურამსალტის მიქცევა, ეს ხომ სასხვათაშორისო საქმეა მისთვის, ენის სისუფთავეზე ის ოღონდათაც არ ეფიქრობს, არ ზრუნავს და თუ გვინებთ, მართალიც არის.

ალბად, თავიდანვე იყო გათვალისწინებული ადმინისტრაციის თვითგერბლობა ისეთ დაგაღმდობათა დამორჩილისათვის, როგორცაა ნაციონალური ენებზე საქმის წარმოების დაწყება, და სწორედ ამიტომაც დასარდა ასეთ საქმეთა უკეთ მოსაგერბლად და მეტი ავტორიტეტისა და ნდობის მოსაპოვებლად განსაკუთრებული ნაციონალური კომისია.

მეტი რაში გამოიხატა ნაციონალური კომისიის მუშაობა?

*) ხაზი მიზარტრაცის სამეცნიერო განყოფილებას გადაგზავნით მისთვის „ჩახარაღა“ (სამგარიშო ნაწილი). განყოფილების ავტორი, რომელმაც ეს ქაღალდი—კითხვება ადგილობრივ მთარგმნელს თუ რას მიწავს „ჩახარაღა“, მთარგმნელი უნდა უპასუხებო. შემდეგ ის მიღს მთარგმნელი ბიუროში, მაგრამ არც ერთ ლექსიკონში და არც თვით ბიუროს მიერ გამზავნებულ სიტყვების მასალაში ის არ აღმოჩნდა. შემდეგ, ნომენკლატურის წიგნის საშუალებით, სავად თვითმულ მასალის თაობა საკუთარი ნომერი აქვს დასმული, გამოირჩევა, რომ „ჩახარაღა“ ყოფილა „СЧЕТ“.

ზოგი რამ ამ მუშაობისა, უკვე აღვნიშნეთ. ეს იყო პირველი მასშტაბდებელი ხანა. შემდეგ იწყება მეორე პერიოდი, როცა საქმეს უნდა დაეხმებინა, თუ რა შედეგი მოჰყავს წინასწარ მიღებულ ზომებს. ეს არის უადრესად საქმიანობის ხანა; ენების გამოცდა ვიწრო სპეციალურ ტერმინოლოგიის შეთვისება - დაძლევის მხრივ და მრავალისი სხვა.

მაგრამ აქაც სრული არეულ-ღარეულ მივიღეთ. იწერება ქალაქები საშინელი ენით, არის დებამების მოძრაობა დამახინჯებულის შესასწორებლად, გაუფერობის განსამარტებლად. ყოველივე ამას არ ეძებოდა ადგილი, რომ ნაციონალურ კომისიის მეტი სიფხიზლე, მეტი შრომ-მჭვრეტელობა და საქმის კონკრეტული გამოყენება და თავიანთი გამაგებლობის ქვეშ დაეარსებინა ისეთი ორგანო, რომელიც მის მიერ მიღებულ დანიშნულების უსწრაფოდ ვაატარებდა. შექმნილია გარემოება მთლიანად ასეთი ორგანოს დაარსება, მსგავსი რამ არსებობს კიდევ. მაგრამ რა მერე, ნაციონალური კომისია მის არსებობას ანგარიშში არ უყენებს ის კანონს გარეშე გამოცხადებული. პირადად, ანუ ისეთი აღმინისტრატორებიც, რომლებიც არ ერიდებიან ჩვეულებრივ „ტრიპსიკებს“. რომ კიბხითი ნიშნის ქვეშ გამოაცხადონ მთავრდნელთა ბიუროს არსებობა ციკლი.

სინამდვილეში — კი ბიუროს დაეკისრა ყველა იმ ნაქონის შესვლა, რაც ნაციონალურ კომისიის აღმოაჩნდა. რა უნდა ეკეთებინა ბიუროს 1924 წლის იანვლის № 726 ბრძანებით? ეს უნდა ეთარგნა მხოლოდ ბრძანებები და ანგარიშები. ეს იყო, მაშინ, ერთადერთი ორგანო, რომელიც აწარმოებდა დასასაზღვრელ გამაზილია მასალის თარგმნის საქმეს. მაგრამ აღმინისტრაციის მოლოდინის წინააღმდეგ, საქმე მოითხოვა დანარჩენ ბეჭდვით მასალის თარგმნის ერთ ორგანოსთვის გადაცემა. ბიუროში იწყება დანარჩენ მასალის გახვეწა. ბიურო ამ უამარგ მოთხოვნებიდან საღად შეუძდა და ვითავალისწინა ის სპონიელი მდგომარეობა, რომ შეუძლებელია სტამბაში გასაგზავნად მასალაში არ იყოს დაცული ენის სისუფთავე, სტილი, ტერმინთა ერთიანობა და სხვ. ეს მუშაობა ბიუროსათვის აქტიური არაიყო ჩაუწყობა.

ტერმინთა ნაკლებობას ისე არაიქნა არ გზმობს, როგორც ამ საქმესთან ახლო მდგომი მთავრდნელთა ბიურო. მისი წევრები ამავე დროს სატერმინოლოგია კომისიის ყოფილი წევრებიცაა. მუშაობის პროცესში ბევრი ისეთი ტერმინები ხვდება მას, რაც საჭირო შეიქნა მათი ცალკე გამოყოფა და სარედაქციო კომისიის სხდომებზე განსახილველად წარდგენა. სარედაქციო კომისიის თავმჯდომარე ამავე დროს განათლების კომისიისათვის არსებულ ცენტრალურ სატერმინოლოგია კომისიის თავმჯდომარეცაა და ეს გარემოება მეტ წონას და ღირებულებას აძლევს სხდომებზე მიღებულ ტერმინებს. ეს ტერმინები, არადა მათი თარგმანი არც ერთ არსებულ ლექსიკონში არ მოიპოვება, ბიუროს ცალკე აქვს დაწყობილი და უცდის შემთხვევას, როცა ცენტრალური სატერმინოლოგია კომიტეტი მოითხოვს მისგან ამ მასალის გადაცემას. ამგვარად, ჯერ-ჯერობით შეგროვილია უკვე 4.000-მდე ტერმინი. ტერმინთა ნაკლებობას და სალიტერატურო ენის უსკლდინარობის პირობებში მთავრდნელთა უმწიკრად არიან და დახმარებას საჭიროებენ, აქაც ბიურო მათ ესწარება და სათანადო ცნობებს აწვდის, როცა — კი ეს საჭირო იქნება.

მაგრამ მარტო ამით როდი ამოიწურება მისი მოვალეობა. ბიუროში იგზავნება ისეთი ხასიათის მიმდინარე მიმოწერაც, რაიც მატერიალურ სასუბსიმბეღობასთან არის დაკავშირებული.

ზოგიერთებულ მუშაობის ბიურო ეწყება თავის პასუხისმგებლობის ეს ფუნქციები არაა აღიარებული და დადასტურებული ფორმალურად. ნაციონალური კომისიის გაურკვეველ მდგომარეობაში აყვებს ბიუროს ნაციონალურ სექციების სხვადასხვაგვარი კონსტრუქცია. სომხური სექციის წევრება რკ. გზის მიმართ კერძო პირებია. ისინი ნაჭობილი მუშაობენ, თურქული სექციაც სომხურს უახლოვდება. თავისი კონსტრუქციით. დანია ქართული სექცია, რომლის სამივე წევრები რკინისგულეობა და მუშაობის დროს იმყოფებიან სამართალითა, რომ პასუხი ვასცენ მუშაობის დროს წამოიჭროს საკითხებს.

გვიანდლები: საქირია თუ არა ამ ფუნქციების დადასტურება და შენარჩუნება, თუ პირადად, უნდა დამოწილოს ბიურო, როგორც ისეთი, რამ რომლის არსებობაც მოკლებულია უფლებრივ საფუძველს.

ბიუროს წევრები, როგორც ულრესად კვალიფიკირი მთავრდნელი, რომლებიც ამავე დროს რედაქტორებისა და ინსტრუქტორების მოვალეობას ეწყებიან, შეუძლებელია ნებაყოფლობით დაქისრებულ ფუნქციების შესრულებას დადასტურის ნაცვლად ისეთად მდგამარებაში იმყოფებოდნენ. როგორც დანარჩენი, — მიმდინარე მიმოწერის მთავრდნელი. ერთი და იგივე თანრიგი და უფლებები იმ მუშაკებისათვის, რომელთა საშუალებითაც მთავრდნელის მიფიცი სკოლა შეიქმნა რკ. გზაზე, და იმ მუშაკებისათვისაც, რომლებიც თარგმნასთან არაფერი საერთო არა აქვთ და არც არაიქნ იქის, თუ საიდან მოეცლებინ ისინი რკ. გზას, — რასაკვირვებია დღია გაუფერობაში.

საქონის ინტერესი მოითხოვს მეტის ყურადღებობა მოექცენ კვალიფიკირი მთავრდნელის, და რაც უმთავრესია ერთხელ და სამუდამოდ გამოირკვეს, მათი უფლებრივი მდგომარეობა. საქირია სათანადო აქტიუ მუშაობა ტებულ ფუნქციების დადასტურება და საერთოდ განსხვავების ნიშნის დასმა მათსა და დანარჩენ მთავრდნელთა შორის.

საჭიროა თარგმნის თვისების გაუმჯობესება და ამისათვის არსებულ მთავრდნელთა ცოდნის შესვლა და მითი დროული გადამზადება. მხოლოდ ამის შეუძლება შესაძლებელი მთავრდნელთა არსებულ აპარატზე დაყრდნობა და გაეორვნების საქმის მტიკვი ნიადაგზე დაყენება.

მეორე გამოსავალი კვალიფიკირი მთავრდნელთა მოწვევა და შესაფერ გასამრკველოს დანიშნავა. მაგრამ სანამ ჯერ კიდევ ეს არ მომხდარა, ნაციონალურმა კომისიამ უნდა იმყოფოს არსებულ კვალიფიკირი მთავრდნელთა შენარჩუნებისათვის. ნუ დაეცემა წინადადება, რომ მთავრდნელთა თანმდებობა ვაიცხელი თანმდებობა და შეუძლებელია, რომ ისინი მიუღი 7 წლის განმავლობაში ყოველგვარ პერსპექტივის გარეშე ერთისა და იმავე თანრიგში თვალსაზრის. სასაუბისმებელი შრომა შესაფერ დადასტურებს მოითხოვს.

საჭიროა არსებულ მდგომარეობაში ცვლილების შეტანა, წინააღმდეგ შემთხვევაში გაერთვნების ნაცვლად უფლებები. არ შეიძლება, რომ ის ყველა გამკლულ ცენტრალიორთა საჯიჯინი გახდეს. მეტი სიფხიზლე. მეტი სიფხიზლე და გაუადღუბება საქირია, რომ ერთხელ და სამუდამოდ ბოლო მიეღოს თარგმნისა და საქმის წარმოების დღევანდელ მდგომარეობაში დაყარებულ უციკობა და დაუფერობას და ჩვენც აქტიუნი მივაქციეო ყველა იმით ყურადღებას — ვისაც ეს ეხება.

მეოთხეული.

დუმილი არ გვარგებს

საქართველოში მენშევიზმის ბატონობის დაცემისა და საბჭოთა ძალა-უფლების დამყარების შემდეგ, დიდი დრო არ დარჩა საქიორი იმისათვის, რომ მენშევიციური პარტიის ლიდერების მიერ ელანში სიტყვებით გაბრუნებულ მშრომელ მასებს მალე ეგნით თავისი ნამდვილი მტერი-მეჯდურე და დამდგარიყვეს კომუნისტური პარტიის ღრუბლის ქვეშ.

ჩვერ კიდევ 1923 წელს დაიწყო მენშევიციურა პარტიის როგორც და ათასობით მუშა მასემ სტოვებდენ ამ პარტიის როგებს და სდებოდენ კომუნისტურია პარტიისა და საბჭოთა ხელისუფლების პლატფორმაზე.

1924 წლის აგვისტოს ანგარიშობა ხომ საბოლოოდ აუნლიდა თვალები იმათაც კი, რომლებიც კიდევ მერყეობას იმედობდენ. მუშათა კომისიის ირაველი დარიაზმა რამოდენიმე ათასი მუშა და გლეხი, რომლებიც შანაძლის კიდევ თანაგრძობოდენ მენშევიციის ლიდერებს.

ქართველი მუშები და გლეხები არ მოტყუდებულენ. მათ მიერ არჩეული ახალი გზა სწორია და მიზანშეწონილი გამოდგა. მშრომელ მასებს არ შეუძლიათ ვინაღმანა-რამიშეღიოს გაყიდვილი პოლიტიკის მიმდევარი დარჩინილენ. იმ ვერადანა-რამიშეღიოს, რომლებიც დღემდე დაეუსრულებელ პრაფიციციას აწარმოებენ და ქართველი ერის სისხლით ვაჭრობას განაგრძობენ.

ქართველი მუშებისა და გლეხების საბჭოთა პლატფორმაზე დადომაზე ემიგრაციის როგებზედაც მოახდინდა ანგარიში. ემიგრაციის საფრთხიზმა წაიწიდა, განსაკუთრებით მუშებმა, რომლებიც მოტყუელებით იყვნენ იქ წყუ-ჯანთილი, იქნეს საბჭოთა ხელისუფლება, დაბოუნდენ საბჭოთალოში და ჩაებნენ აღმშენებლობაში.

რაც დრო გადის, უჯაროდ დარბილი მენშევიზმის ლიდერების „მოუღვეწობა“ და „საქმიანობა“ არ ვასცილებდა ქართველი მშრომელი ხალხსადენ დალატის და გაქცეობის გზას. სხვადასხვა არც შედეგით მოტყუელები იყვნენ ბურჟუაზიის ნასუფრალის შემტყუენი და როდესაც ვერაფრის გახდენ, როდესაც დარწმუნდენ, რომ საბჭოთა კავშირის მეურნეობა დანგრევისა და დაქვიითების ხაყვლად დღით-დღე ვითარდებოდა და იზრდებოდა სა-ქართველი ძალით, ამ დროს ეგრების ბურჟუაზიის ფულენით მოსიყდულებმა ქართველ ხალხს „ზოგში მხვილი ჩაქის და ავიტკოს აჯანყება მოუწყვეს.

ესთვის და რისთვის იყო საქიორ ეს სისხლის ღერა? საქართველოს მშრომელმა მოსახლეობამ ხომ ამაზე უფრო აღრე იქნეს თავისი მტერი და მოეყარე; მათ ხომ აღრევე ალიარეს მენშევიზმის პრინციპების მიუხედავლბა და დადენ საბჭოთა პლატფორმაზე; მათ ხომ მენშევიზნილად სცნეს არსებულ ხელისუფლებასთან თანამშრომლობა და საერთო საქმის კეთება.

თამაში შეიძლება ითქვას, რომ არავითარი ავანტურ-

რა ქართველ ხალხს არ უნდადა და არც მომავალიში ესაკიროება. საქართველომ უკვე კარგა ხანია მოიხმა თავისი ერთგული მოქალაქე და საბჭოთა კავშირში შევიდა სრულუფლებიან წევრით.

ავისიტის გამოსვლება იყო უდიდესი დანაშაული ქარ თველი ხალხის წინაშე ემიგრაციის ბელადებსა „სოგმორია საქმეებში“.

ქართველი ემიგრაციის ყოველივე მორიგი პროფიციციული საჭიანობა უფრო მეტად ამართლებს და ახალ-ახალ გამარჯვებას ანიჭებს საბჭოთა პლატფორმაზე მდომ ყულოდ მენშევიც მუშებსა და გლეხებს.

ის მომავალიში კიდევ უფრო ორგანიზაციულად და შეიღროდ იქნება დაკავშირებული საქართველოში არსებულ საბჭოთა ხელისუფლებასთან, რადგანაც ეს მთი უფრო საქართველო დღევანდელ მომენტში, როდესაც მსოფლიოს ორ მთავრადგამოქ ძალას,—პროლეტარიატსა და ბურჟუაზიას სამკედრო-სასიციცლო ბრძოლა აქვთ გამართული პრეკვიდისდარბაზი, როდესაც მსოფლიო დამიხმა სასტიკად ემზიძის იანაზმულ პროლეტარიატს და კაპიტალიზმში ახალი წარსათვის ემზღება, როდესაც ქართველი ემიგრაციის მოსილით თავებლობით არ გამოყოილება და უცდის შესაფერ მომენტს კიდევ ახალი ავანტურია შეუქნას საქართველოს მშრომელ მოსახლეობას.

აი, სწორად ამ დროს, კოველი შეგნებოდა ქართველი მუშისა და გლეხის ვალია გარკვეულად იცოდეს ამის შესებ, რათა შესაფერ მომენტში საკადრბის პაუზი განსცეს მთი შავ საქმიანობას.

ქართველ მუშებსა და გლეხებს კარგად უნდა ახსოდეთ წარსულის შერეუ გაკვიდვილებთან ყოველგვარი ავანტიურის საბჭოთაობაში, რომელიც მას გრად განადგურებინა და აწიოებისა, კარეს არჩურეს უქადის.

მან უნდა დააბრუნოს სიმუფე, ხელი აიღოს პასკობაზე, რათა თავდენ იქნეს აცილებული ყოველგვარი საფრთხე და შეინარჩუნოს მშვიდილიანი აღმშენებლობის შესაძლებლობა.

ამას გავიარანებებს დღევანდელი მომენტია, მით უფრო ჩვენ, ყოლოდ მენშევიც მუშებსა და გლეხებს, რომლებმაც კარგა ხანია საბჭოთა სისტემა მიიღდენ და კომუნისტური დროშის ქვეშ დავედეთ.

ჩვენ საკმეობით უნდა გავამართლოთ ჩვენ მიერ არჩეული ახალი გზა და დავისებუროთ კომუნისტური პარტიის და საბჭოთა ხელისუფლების წილბა, რომელსაც უარდრესად დიდი მუშობა და თავდადება მოუძღვის საქართველოს მშრომელი ხალხის კვილიდებობისათვის.

აქეთვე უნდა მოუწოდოთ ყველა შეგნებულ მუშასა და გლეხს მსოფლიო იმპერალიზმისა და მენშევიზმის წინააღმდეგ.

პ. ზოხუა.

მენშევიზმის ზრდადის ახალი მეთოდი

საბჭოთა ხელისუფლებასთან გამართულ პოლიტიკურ ომში დამარცხდა მენშევიზმი, — დამარცხდა, არა მარტო ფიზიკურად, არამედ იდეურად, პოლიტიკურად.

ერთ დროს მენშევიზმის დროშის ქვეშ მავალია მუშებმა და გლეხებმა მასურად დასტურეს მენშევიზმია პოლიტიკური ფრონტი და დადენ კომუნისტური პარტიის იდეური ხელმძღვანელობის ქვეშ, დაიწყეს საბჭოთა ხელისუფლებასთან თანამშრომლობა.

მენშევიზმის იდეური დამარცხება და ორგანიზაციული როდესაც ეს პროცესი, რომელიც დაიწყო 1923 წ., უკვე დასრულებულია, „ახალი გზის“ გამორახებით, „ახალ-გლეხობის“ სახით.

რა თქმა უნდა, ეს არ მოხსნება მენშევიზმის პოლიტიკურ ცენტრს. — პარიზს, მას დღანას არ უფილი და-

უჯერებია მომხდარი ფაქტი, და მრავალგვარი საშუალებების მიზართა ამის დასაწალავად.

პოველ ხანებში ისინი შეცდებენ, რომ ამ მოველწინათვის წყარობითი მასურის ხასითი და „პოლიტიკურად დაღლილ“ ამხანაგების გაქცევად გაესალებით ისი მებრამ, როდესაც ეს მოუხრებლობა შექნა, როდესაც მუშებმა საბოლოოდ დაიწყეს დელარაციების გამოქვეყნება, აღარ შეიძლებოდა ამ ყულოციკო კომბინაციით ეინმეს შეცდომში შეყვანა და შინათვის სხვა ხერხის: თიბი მოველენა, — „ახალი გზის“ პლატფორმა. — გამოაღებადა

„პოლიტიკური კომბინაცია“, რომლითაც, თითქმის, ხალხი ახერხებდა ფესქიური არსებობის შენარჩუნებას. ამის შესახებ მათ დირექტივაც კი მოაწოდეს საქართველოში არალგაუგარჯველებს, რომლითაც მასებს არ უტკობლავდენ ახალ გზაზე დადგომას, როგორც საშუალებას

არსებულ „პოლიტიკური ტერიორიებიდან“ თავის დასაცავად და მებრძოლთა კადრების შესანახავად.

მათ მიერ შეუქმნებულ ამ კომინდაციურ მეთოდს— ასეთ დოკუმენტს შეფასებას და მოქმედებას ახალგაზრდების მიმართ, ცხადია, ჰქონდა გარკვეული აზარი და მზანაი. ამ „ამინსტიის“ გამოცხადებით, მათ უნდადა, ერთის მხრივ, მენ შევიხიზის ფორმიდან გაქცეულ „ახალგაზრდებში“ შექმნიათ იდეური რყევა, შეფარებითაი მათში მენ შევიხიზის რესპერტიზა და თავის პერსპექტივად, მეორეს მხრივ, ხელისუფლებაში შექმნიათ მათი მართ პოლიტიკური უნდაბლობის ატმოსფერო.

მაგრამ აქაც მოსტყუდენ ისინი, ვერც ამ კომინდაციამ გასჭრა. „ახალგაზრდები“ მტკიცედ წავიდენ აღემდეგ ბუნია, მტკიცედ დადგენ კომპარტიის დროშის ქვეშ და ხელისუფლება ვეუწყებულად შეხდა. ჩვენს იდეურ გადაფასებას, ნდობით აღჭურვა და თავის როგებში დაყენა „ახალგაზრდები“. ამის შემდეგ მენ შევიხიზს ათარ შეგელო, რომ არ შეეცალა ტაქტიკა, რომ აქტიური ბრძოლის ხაზი არ აეღო „ახალგაზრდების“ მიმართ, რომლებიც ბრძოლისადადღეს ბარიალურად დადუნდებულ იდეურ ბრძოლის აწორბებენ მის წინააღმდეგ. ამხანად, მენ შევიხიზს ბრძოლის მთავარი ფორნტი ჩვენს წინააღმდეგ აქამ ახალბრძოლუი. პუბლიკისტური ბრძოლის თემატ მხოლოდ, „ახალ გზის“ და „ახალგაზრდების“ დახასიათების“ წარმოადგენს.

მაგრამ ამით არ განისაზღვრება მათი ბრძოლის საშუალებები, რადენ ქარვად იციან, რომ ჩვენს წინააღმდეგ გამართული, რამიშვილის „გულის მოსაფხანად“ შექმნილი ეს დემაგოგიური ლანძღვა - გინების კამპანია, ვეაფერს დაგვაკლბის და ისეთი მარჯობით დამთავრდება ის, როგორც ბოლ შევახშიათ წარმოებულა ბრძოლა.

ამიტომ მათ უნდა მეგობრათ ახალი კომინდაციისათვის, რომე ახალი პროუკაციული ხერხისათვის, რომ საგეუო მდგომარეობა შექმნიათ „ახალგაზრდებში“ როგებში. კომინდაციებში მტკად გამაგრდებიან რამიშვილის ნიუს, ცხადია, არ ვაუწინდებდებიან პროუკაციული გეგმების შექმნაება, და ძალზე შეთხლებულ რამიშვილის აგენტებს საჭარბელოში უკვე დაუწყებია ყალბი „დო-

კუმენტების შეახზვა, რომ თითქმის მათი გავლენის ქვეშ იყდენ „ახალგაზრდების“ ესა თუ ის ამხანაგები.

ერთ ასეთ პროუკაციულ დოკუმენტს წარმოადგენენ ჩვენ შესხედ მენქისია „სახბუთი“ მათ მიერ, რომელიც ამბობს, რომ შორანის სამხრო კომიტეტის 1926 წ. ერთერთი სხდომისე, „კრიტიკის“ თავებმდობარებით, ვაგრონის ჩემი ვინცალებია, თუ როგორ მოქმედებდაც კატეგორიულ მომართავზე პარტიამ წყვადი ჩაქვინის შესახებ.

ამ „სახბუთის“ სოციალბეში დარწმუნება არც ისე ძნელია, ვინც ახლო სდგას ახალგაზრდებთან, და მათ მუშაობასთან, ყველა ამით კარვად იციან, რომ ასეთ „წინადადებებს“ კომპარტიის მხრივ ჩვენს მიმართ არასოდეს არ ჰქონებია ადგილი. პირიქით, პარტია მტკად ძენწობს „ახალგაზრდების“ პარტიამი მიღების საკითხში, რაც უკუპროუკებისავე კარგებში ზოგაერთ ამხანაგებში. ამ შემთხვევაში, რა თქმა უნდა, გამონაკლისი არ შეიძლება მომდარეო ჩვენ შესახებაც და ბუნებრივია, რომ ასეთი იგნცხადებოდა არ შემელო მე გამეუფებია არაღელურად მომეშვი რამიშვილის ავტორიტეტისათვის. ეს „სახბუთი“ წარმოადგენს ახალი მეთოდის აშკარა პროუკაციას, რომელიც მათ უნდათ აქტიურად მომუშავე და საზოგადოებაში პოპულარული „ახალგაზრდების“ გარშემო საექუო პოლიტიკური ატმოსფერო შექმნან ხელისუფლების თვალში.

მაგრამ აქაც გაუჭურდება მათ მიზნის მიღწევა. ეს მორავი პროუკაციული ხერხიც, ახალი მეთოდი, ახალგაზრდების წინააღმდეგ წარმოებული ბრძოლაში, ისევე დამარცხდება, როგორც ყველა სხვა საშუალებები.

ამით ერთხელ კიდევ აშკარავდება, თუ რამენათ განისრწნა მორალურად, იდეურად და რეაბილიტაციულად დამარცხებული მენ შევიხიზი, თუ რაშიმ გამაზიხატება დღეს მისი „საკამინდა“ თუ როგორ „საშუალებების“ მიმართის ის ხალხსა და ხელისუფლების შორის უნდაბლობის შესაქმნელია.

ამის შემდეგ მინიც, ყველა უნდა დარწმუნდეს, რომ გახსრწილი მენ შევიხიზის ერთნაღლი „საკამინდა“ მხოლოდ პროუკაციული განისაზღვრება.

სერაფიმონ სხარუღიძე.

ქართული თეატრი და მისი დღევანდელი მდგომარეობა

უკანასკნელ წლებში განმავლობაში ქართულმა თეატრმა საგრძობი ნაბიჯით წაიწია წინ. რეჟისორ კ. მარჯანიშვილის მოსკოვით ქართული სცენა ვადახალისდა. მარჯანიშვილმა შექმნა ინტერესი და თეატრის დაუბრუნდა აუდიტორია. მანვე შექმნა ისეთი დისკომინია, რომლის მშავისი ქართული თეატრის არასოდეს არ ჰქონია. დისკომინია კი, სტანისლავსკის სიტყვითა—სულია თეატრისა.

თეატრში საჭიროა: დეტატურა და ერთტორი ტერორი. მარჯანიშვილმა ქართულ თეატრში ესეც მოიტანა. ერთი სიტყვით, მარჯანიშვილმა ღონე-მხიბლით ქართული თეატრი აღორძინებისა და სიცოცხლის გზაზე დაყენა.

თეატრამ რამდენიმე წინს შემდეგ მოსდა სამწუხარო ფაქტი. მარჯანიშვილმა დასტოვა ქართული სცენა. რატომ წყვიდა მარჯანიშვილი, რა იყო ამის მიზეზი, დღეს ამის გამოკვლევას არ შეუძლებთ, მხოლოდ ფაქტი ფაქტად უნდა აღინიშნოს: მარჯანიშვილის ვასელით ქართულ თეატრს ბეჭეტი რამ დააღწა.

დღეს საბჭოთა ხელისუფლება ქართულ თეატრისთვის არაფერს ზოგავს. მატერიალურ მდგომარეობის მხრივ თეატრი ისეთ პირობებშია, როგორც არას დროს არ ეოფილია.

უნდა სიმართლე ითქვას, მარჯანიშვილის წასვლის შემდეგ მუშაობა ჩვენ აკადემიურ სცენაზე არ განაღწებულა. აკადემიურით მარჯანიშვილის მიერ გამართულ გზაზე მიდის. თეატრმა აიღო კუბის თანამედროვე ახალ

რეჟოლიტიონორ რეჟერტორზე. ჩვენ სცენას უსაბოლოდ ტეტუმა ახალი თეატრის სხვა და სხვა მმართველების გავლენა. ეს, რასაკვირვლია, ძალიან კარგია. ქართული თეატრი სიბუთით გზას ვერ ასცდებია.

მაგრამ, მიუხედავად ამ ზოგად დადებითი მხარეებისა, დღეს ჩვენ თეატრს აქვს ბევრი უარყოფითი მხარეებიც.

მართალია, დღევანდელ ჩვენ აკადემიურ თეატრს აქვს მიღწევები, მაგრამ ეს მიღწევები უფრო ფორმალურია. აქ უნდა უსაბოლოდ ვაგერავთ. თეატრის ფორმალური მიღწევები—სრულიადაც არ ნიშნავს თეატრის სასუბოთი გამარჯვებას. დღეს, ეს ფორმალური მიღწევები, როგორც ჩვენში ისე სხვაანთ, თეატრს ხშირად მწვავე კრიზისის წინაშე აყენებს.

რატომ? იმიტომ, რომ თანამედროვე თეატრი მტრის მტკად ვადავცე კარგენულ დეკორაციულ მხარის, ბუტაფორიზმს, თანამედროვე თეატრი, რმად რომ ჩაუკვირდით, ბუტაფორიზმი; მტკად დღეს არაფერია.

ცხადია ქართული თეატრიც ვერ ასცდებია ამ გზას და მთელი თავისა მუშაობას სიმძებრ დაიკარგა ბუტაფორიზმში. ეს ვარგებობა კი თეატრის საფუძვლებში აგებს.

დღეს კინოთ უსაზღვრად გაიმაჯავა. სახანობის მხრივ კინოთ უსაბოლოდ ადგარს წინ გაუჭურა. თეატრის ამ საქმში კინოს ვერ გამოეყვება და არც არის ეს თეატრის საქმე. თეატრს აქვს ერთი ისეთი მშავია იარაღი, რომელიც მას უკვლავ ჰყოფს და ვერც კინო და ვერც სხვა ხელოვნება მას ვერ წაართმევს. ეს არის: ცოცხალი სიტყვა.

* იბეჭდება საღისეკისით.

ენა, მეტყველება თეატრში თავი და თავია. თუ თეატრში ჯერ ეს არ არის, ის თეატრი ღიბანს ვერ იმბოვინებს, რადგან უმასობი თეატრს ეკრავება თავისი ინდივიდი დაწინაურება: დიდი ზეგავლენა ადამიანზე. სწორედ ეს სიტყვა, ქართული სიტყვა, ქართული მებრძოლებმა დღეს ქართულ სცენაზე არ არის. ან არის და დახმარებული, ვაწვლული. ქართველი მსახიობის დიქცია დღეს ქართულ სცენაზე შეუწყნარებელია. ხვრის თეატრი უბედურება იმია, რომ ქართულ სცენაზე არ არის დაქული ერთი კილო, სხვაგან მაგალითად, რუსულ სცენაზე აკცენტი, რომ ქართულ სცენაზე დღეს გამოყენებულია სხვა და სხვა ფაროვნე ლაზარია. ყველანი კუბოები ერთი ლაზარიაზე.

ცხადია, ასეთ გარემოებაში ქართული თეატრის გემოვნება განვითარებული დაყურებელი შეუწყნარებელია იმ კაცოვნობით, რომელიც დღეს არსებობს ქართულ სცენაზე.

სწორად ვხვდებით ისეთ ხალხს, რომელიც ამტკიცებს ქართულ ენის არა მუსიკალობას, არა ტკბილ ხმოვნობას და სხვა და სხვას...

ეს, რასაკვირველია, მომსწავებელია ენის არ ცოდნის და გაღვადების. ქართული ენა მდიდარია ყოველ მხრივ.

ქართული ენის ფონეტიკა მდიდარია ხმოვანი მარცვლებით. ეს დამატკიცა ივანე მაჩაბლის ენამ. ვანა მდიდრება ქართულ ენის არა მუსიკალობაზე და არა ტკბილ ხმოვნობაზე ლაზარია, როდესაც ჩვენ ვაკვს ისეთი თარგმანი—შედეგები, როგორც „პამლეტი“, „ოტელო“ ან „ჩინარი მესამეა“! ქართული ენის არამუსიკალობაზე ლაზარია იმხოლად ქართველ მსახიობებს და ქართველ რეჟისორებს მიერ ქართული ენის უტოლინობაზე მოწმობს და სხვა არაფერ.

სხვა რომ არა, ქართული თეატრის მთელი წარსული იმას გვეუბნება, რომ ქართული მეტყველება ქართულ სცენაზე თავის სიმძლავრე დედა. მართა ვახუცაძე **მაცია სახარება-ამაზიბის** დიქციაზე საკმაო იყო, რომ შექცა: ქართულ დიქციას თავისი ელვარი, თავისი კანონები აქვს. ქართველ რეჟისორებს მთავარი ამოცანას დღეს სწორედ ქართულ დიქციის გამოყენება, ქართულ სიტყვის დაწმენდა უნდა შეადგინდეს. თორემ რასა ჰკავს ის „ჩინაროელი“ ენა, რომელიც დღეს ქართულ სცენაზე გაიშინა და რომლის მოსმენის დროს გინდა ყურები დაიხშო.

შემდეგ უნდა მიუთითოდ ქართველ მსახიობთა დიდალ კვალფიკაციაზე და სიმცირეზე. საქართველოში დღეს რომ გინდოდეთ ერთ ხეირიან დასს ძლივს შეადგენთ. ასეც ხდება ფაქტურად. ჩვენი აკადემიური დიდალ სასწრაფოებს ჩვენ არბიტრული ძალის და ისიც კი მარცხ და მხრივ განიცდის ნაღვლობას. ნამდვილი პროფესიონალი მსახიობი ჩვენში შეიძლება სულ რამდენიმე ცაცი იყოს. დარჩენილ სცენის მოყვარენი არიან და მუშაობენ ისე, როგორც სცენის მოყვარენი. ამისათვის მაგალითად, საქართველოსეუთი თუ გინდ ქუთაისის შარქანდელი სეზონი, რომელსაც პროფესიონალი, კვალიფიციური მსახიობი ერთი თუ ორი ჰყავდა და დასი მთლიანდ სცენის მოყვარეებისაგან შედგებოდა. თუ ქუთაისში ასეთი ამბავი ხდება, სხვა პროვინციის დასებში რაღა იქნება.

ამეგ დროს კი ჩვენში ორჯერად დიდი მოზოხნილეზები. ძველი გზით საიარული აღარ შეიძლება. ახალი კონტრაქტი არა გვეყვს და აღარ მოდიან. ეს სრულიადაც არ არის გადაჭარბებული. უწევინდებოდა სეზონის წინასწარი სამზარეულო დაამტკიცა ჩვენი სიტყვების სიმართლე. ქართველი რეჟისორები დარბიან და სანათლი ძეგლებს მსახიობებს მაგრამ ვერ პოულობენ შესაფერ კალებს.

დღეს უსაზღვროთ გაიზარდა მოზოხნილეზი თეატრალური ხელოვნებისადმი. თითქმის ყველა დამა-ქალაქს სურს საკუთარი დასი იყლიოს, მაგრამ საამისოთ არც ნდებიერი შესაძლებლობა და არც მსახიობთა ძალეტი

ხელს არ უწყობს. ამიტომ არის, რომ პროვინციაში დღეს ბუნებელი ხალხური მეტობს.

დღეს ქართული თეატრი განიცდის სასტიკ კრიზისს მსახიობთა სიმცირის მხრივ და ეს კრიზისი კი სწორედ დამაფერებელია.

ჩვენ მარტო ერთ აკადემიურ თეატრზე კი არ ვფიქრობთ. ჩვენი სურვილია, რომ ქართული თეატრი სრულიად საქართველოს მამუბითი იყოს და ყველანაირი მკვიდრ ნიადაგზე და ეს ნიადაგი მანამდე არ შეიქმნება ვიდრე არ შეიქმნება საკმაო კადრი მსახიობებისა.

ამ დარბიენი ქალის წინადა მთავრობის ხარჯზე მოსკოვში ვაგზავნილი იყო თოხნებეტი კაცი. უმთავრესად მსახიობის ხელოვნების შესასწავლით. აქედან მსახიობი ერთი კაცი დაბრუნდა. დანარჩენი რეჟისორები მოკვდილენ. ეს, რასაკვირველია, კარგი საქმეა. ქართული თეატრი საქიორებს კარგ რეჟისორებსაც. მაგრამ, ემზობთ ისეთი „კურობი“ არ გამოიღვდეს, რომ ქართულ სცენაზე რეჟისორები უფრო ბევრი იყვნენ, ვიდრე მსახიობები.

მაგალითისათვის იფივე მოსკოველები მოვიყვანეთ. ყველა რეჟისორი, რომელიც დამბრუნდა მოსკოვიდან, ვერაწმუნებდა, რომ რამდენიმე წელი კიდევ რომ დარბიენილავდეს მოსკოვა „სრულიად ახალ ქართულ თეატრს“ შექმნიდნენ. ამაში ჩვენ ეგვი ვგევაობდა. საიდან შეიქმნებოდა თეატრი, როდესაც მათ „დასში“ ერთი მსახიობი იყო და ციმბირი უცხოარი?

თეატრმა, თავის ისტორიის გარიტარებზე, მაგალითად ძველი საბურთალოს თეატრმა—რეჟისორი არ იყო, მაგრამ დიდი დინამიკის თეატრი კი იყო. რატომ? იმიტომ. რომ ეს თეატრი მთლიანად მსახიობის ემოციონალობის ნებისყოფაზე ემყარებოდა.

დღეს თეატრი რეჟისორის ფოკუსსზე და სანახაობაზე ემყარება. ამიტომაც, რომ თეატრს კრიზისი დაუდგა. მე აქ პრინციპიალურად რეჟისორის წინააღმდეგ კი არ გამოვიდგარ. თანამედროვე თეატრს უსათუოდ თხოვრობი ახალი მდიდრობა, ახალ ხელოვნების რეჟისორს ამ მხრივ უდიდესი როლი შეუძლიან ითამაშოს, მაგრამ მისი მთავარი ამოცანას უნდა შეადგინდეს თეატრის არა სანახაობრივ, მუტუფორიულ მხარის განვითარებას, არამედ მსახიობის ნიქის განვითარებას. მსახიობის აღზრდას, მსახიობის ხელოვნების ცხადყოფას.

დღეს ქართულ თეატრის მომავალს საკითხი მქედრობია დაკავშირებულია ქართველ მსახიობის საკითხთან. ქართულ სცენას სწირდება ახალი კულტურული ძალეტი. ეს ძალეტი არ არის. ჩვენ ვგვირდებოდა ნამდვილი კვალიფიციური მუშაენი და არა დილტანტები.თუ ჩვენსა აკადემიურმა დარბამ ცოტათ თუ ბევრად თავი დააღწია დილტანტებში, მუშაობა თეატრი და პროვინცია არამც თუ დილტანტებში; არამედ სრულ უცოდინარობაშია ჩაღვლები. და ეს ხდება იმიტომ რომ ჩვენ თეატრის ხელოვნებასთან ნაკლები მოზოხნილეზი მივდივართ.

„როგორც იქნებოზობი“ და მინარობობი საქმე არ ვაკეთებდა. მით უმეტეს თეატრისა, სადაც განსწავლული ხალხი უნდა იყვნენ და არა უტოლინარები, რომელთაც თეატრის საქმის არაფერი გავგებთ და თავიანთ უკუდარბიერი მუშაობით საქმეს უფრო აფერხებენ. რასაკვირველია, ასეთ შემთხვევებში თეატრების სეზონი ყოველივენის მარცხითი გათავადება და ერთხელ და სამუდამოთ უნდა მოისალი. შემთხვევითი ელემენტების სეზონობა ქართულ სცენაზე.

სუბიანაშვილი—იუნივი ერთ დიდ ქეშპირიტებას ლაზარიაობა: თეატრს ერთი თეავი უნდა ჰქონდეს და ისი ფეხები.

— ნუ დავივიწყებთ ამ ქეშპირიტებას.
ვახტანგ გარბაკი.

საბამაძიმი კოლმია.